

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 23.

Onsdagen den 7 April.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 31 sistlidne Mars.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 3 dennes bordlagda nådiga proposition angående inköp för statens räkning af Frimurareordens hus å Ridderholmen i Stockholm. *Ang. inköp af Frimurareordens hus.*

Grefve Hamilton, Henning: Den nu föredragna nådiga propositionen innehåller till en väsentlig del framställning af ett förslag, om hvilket Kammaren redan erhållit kännedom genom Banko-Utskottets betänkande rörande inköp af kanslihuset för Riksbankens räkning. Kammaren uttalade då temligen enhälligt sin mening om detta förslag, så att jag i det hänseendet icke torde behöfva yttra något. Hela detta förslag utgör dock nu icke föremål för Kongl. Maj:ts framställning, utan innehåller denna endast en begäran om ett anslag af 434,735 kronor, att användas dels till inköp af Frimurareordens hus å Ridderholmen för en summa af 325,000 kronor, dels till åtskilliga arbeten, hvarigenom detta hus skulle göras tjenligt till Riksarkiv. Jag ber nu att för min del få hemställa till Stats-Utskottet, att Utskottet måtte på det sättet tillstyrka bifall till den Kongl. propositionen, att ett anslag af 325,000 kronor måtte beviljas till inköp af Frimurareordens hus, men deremot icke den öfriga delen af det begärda beloppet. Skälet hvarför jag tror, att statsverket bör inköpa Frimurareordens hus, är att, såsom man kan finna af den Kongl. propositionen och den utredning af ämnet, som der lemnats, det föreslagna priset på nämnda hus i förhållande till nu gällande värden å tomter och byggnader ingalunda synes vara öfverdrifvet; och då man vet, att åtskilliga embetsverk äro i saknad af egna lokaler, till följd hvaraf man får betala ganska höga hyror för sådana anskaffande, samt Frimurareordens hus är för embetsverkens behof särdeles väl beläget, synes all anledning vara för handen att icke låta ett gynnsamt tillfälle att förvärfva detsamma åt staten gå förloradt. Orsaken åter, hvarför jag icke anser att Riksdagen bör bevilja den

Ang. inköp af
Frimurare-
ordens hus.
(Forts.)

återstående delen af anslaget, är till en del den omständigheten, att Frimurareordens hus icke kan få tillträdas förrän den 1 Oktober 1876 och något arbete inom detsamma således väsentligen icke kan påbörjas, förrän den tid redan är inne, då 1876 års Riksdag kan bevilja anslag, men dels och hufvudsakligen det, att man genom beviljandet af hela det äskade anslaget kunde synas i någon mån vilja underlätta eller förbereda ett utförande af förslaget om Ridderholmens användande i öfrigt och statsdepartementens spridande i flera hus, hvarom Kammaren redan uttalat sig. Der förekommer äfven en liten besynnerlighet i den Kongl. propositionen, då der föreslås, att till statsverket skulle, för den händelse att kanslihuset blefve försäldt till Riksbanken, återställas ett belopp af 362,111 kronor 59 öre, hvilket motsvarar skilnaden mellan nu äskade belopp och den behållning å det vid 1863 års riksdag till förändring, reparation och tillbyggnad af Riksarkivets nuvarande hus beviljade anslag, som år 1869 ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifvits. Jag tror icke det kan vara skäl, att, sedan ett af Riksdagen beviljad anslag befunnits för sitt ändamål obeförligt och med Kongl. Maj:ts bifall ur räkenskaperna afskrifvits, man det oaktadt någon tid efteråt tager upp samma anslag i sina beräkningar. Den här vidrörda frågan är efter min tanke en afslutad sak. Vill Riksdagen, om kanslihuset kommer att försäljas, undantaga någon del af de medel, som därför möjligen kunna erhållas, så är detta en ny fråga. Men en sammanblandning deraf med en annan, af statsmakterna redan afgjord fråga, tror jag icke kan vara tjenlig, utan kan endast föranleda oreda. Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den Kongl. propositionen till Stats-Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad, och den Kongl. propositionen jemte yttrandet hänvisades till Stats-Utskottet.

Jemlikt Kammarens den 30 sistlidne Mars fattade beslut, företogs nu till afgörande Konstitutions-Utskottets memorial N:o 6, angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

Herr Grefven och Talmannen hemstälde, att detta memorial skulle punktvis behandlas; hvilket bifölls.

1:sta punkten.

Lades till handlingarne.

2:dra punkten.

Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.

Hans Excellens Herr Justitiestatsministern Carleson: Om befogenheten af den anmälan enligt 107 § Regeringsformen, som Konstitutions-Utskottet i föreliggande betänkande gjort, skulle icke något yttrande från de utpekade statsrådets sida vara erforderligt,

om icke aktningen för Riksdagen förbjöde dem att med tystnad förbigå det klander, som efter statsrådets mening blifvit utan fog mot dem af Utskottet framställt. För att bemöta detta klander torde dock, åtminstone efter min föreställning, icke något vidlyftigt yttrande vara af nöden. Konstitutions-Utskottet börjar sin framställning med den anmärkningen, att "den första omständigheten, på hvilken Utskottet beträffande ifrågavarande ärende ansett sig böra fästa Riksdagens uppmärksamhet, är, att den kontrovers angående Kongl. Maj:ts och Riksdagens ömsesidiga rättigheter, hvilken Chefen för Civil-departementet genom sitt anförande till statsrådsprotokollet för den 29 Maj 1874 framhållit, blifvit af honom sjelf framkallad." Och detta skulle hafva skett derigenom, att han förut i otvetydiga ordalag tillkännagifvit, att, derest icke under 1874 års riksdag vissa förutsättningar uppfyldes — för hvilkas förverkligande Herr Departementschefen likväl icke vidtog någon åtgärd — frågorna om upphäfvandet af Kommers-kollegii provisoriska tillstånd samt om presidentsemetets återbesättande skulle efter afslutadt riksmöte till behandling förekomma." Om Chefen för Civil-departementet hade antingen i tvetydiga ordalag tillkännagifvit sin nyssnämnda mening eller förteगत den, skulle följaktligen den ifrågavarande "kontroversen" uteblifvit. Det är nog mycket möjligt; men att man föranledt en tilldragelse genom att fullgöra sin skyldighet, kan icke med rätta anses klandervärdt. Efter att hafva fäst på uppmärksamheten å förenämnda omständighet, ingår Utskottet i en undersökning om behörigheten af Riksdagens förfarande i frågan och afslutar sin undersökning med den anmärkningen, att det icke torde kunna anses önskligt, "att Riksdagen för att påskynda behandlingen af under längre tid uppskjutna ärenden finner sig föranledd till vidtagande af åtgärder, hvilka af Statsrådets ledamöter på samma gång kunna inför Konungen stämpas såsom grundlagsvidriga." Efter denna anmärkning, hvars riktighet ingen lär mindre än Statsrådet vilja bestrida, slutar Utskottet sin framställning med följande ord:

"I alla händelser kan det icke lända till rikets sannskyldiga nytta eller vittna om den statsmannaskicklighet, som är ett af hufvudvilkoren för befordrandet af vårt statsskicks lugna och naturliga utveckling, att kronans rådgifvare inför Konungen försöka att göra gällande en tolkning af grundlagen, som, enligt hvad här ofvan är visadt, icke öfverensstämmer med vare sig grundlagens bokstaf, dess andemening eller den praxis, som under tidernas lopp utvecklats sig; och då dertill kommer, att samma tolkning icke ansetts böra faktiskt genomföras, utan stannat vid en enkel protest, kan det väl ifrågasättas, huruvida det antagligen afsedda ändamålet att häfva kronans prerogativ, hvars oantastlighet måste för begge statsmakterna anses i lika grad helig, blifvit i någon mån uppnådt. Icke heller har den s. k. konflikten, om den ännu genom Kongl. Maj:ts nådiga proposition af den 2 Mars innevarande år angående indragning af Kommerskollegium är för tillfället undanskjutet, blifvit för framtiden undanröjd."

Men om Konungens rådgifvare hade inför Konungen försökt att

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

göra gällande en tolkning af grundlagen, som efter deras egen mening öfverensstämte hvarken med grundlagens bokstaf eller med dess andemening eller den praxis, som under tidernas lopp utvecklats sig, skulle de otvifvelaktigt gjort sig skyldige till ett lagbrott, som omöjligt kunnat "lända till rikets sanna nytta eller vittna om den statsmannaskicklighet, som är ett af hufvudvilkoren för befordrandet af vårt statsskickets lugna och naturliga utveckling." Att den grundlagstolkning, Konungens rådgifvare försökt att inför Konungen göra gällande, varit oriktig, lärer så mycket mindre få antagas vara afgjordt, som inom Konstitutions-Utskottet en aktionsbjudande minoritet yttrat en alldeles motsatt åsigt, och skiljedomen mellan de stridande meningarne ännu återstår att afvakta. Om det är sant, som Utskottet säger, att det "antagligen afsedda ändamålet att häfva kronans prerogativ" icke blifvit uppnådt och att den s. k. "konflikten" icke blifvit för framtiden undanröjd, så torde detta förhållande minst böra läggas dem till last, hvilka, så vidt på dem berott, just sökt att häfva det, efter Utskottets medgifvande, för begge statsmakterna i lika grad heliga prerogativet och att få tvisten derom för framtiden undanröjd.

Slutligen tillåter jag mig erinra, att, då Chefen för Civildepartementet, sin embetspligt likmätigt, inför Kongl. Maj:t anmälde Riksdagens skrivelse den 17 Maj sistlidet år, blef det naturligtvis nödvändigt att till Statskontoret afgifva en föreskrift om hvad detta embetsverk hade att iakttaga i afseende å bokföringen af Kommers-kollegii stat; och då det ålåg föredraganden liksom Statsrådets öfrige närvarande ledamöter att i underdånighet gifva Kongl. Maj:t råd angående denna föreskrift, och densamma af Statsrådet ansågs icke kunna affattas i öfverensstämmelse med Riksdagens anmälda beslut, så måste jemväl andragas skäl för det råd, som Statsrådet fann sig böra gifva. Vid sådant förhållande lär icke med fog kunna sägas, att Statsrådets tillstyrkande endast innefattade "ett rent teoretiskt förbehåll och en såsom rättsvetenskaplig thes afgifven förklaring, att Riksdagen öfverskridit gränserna för sin i grundlagen utstakade befogenhet". Om för öfrigt det anmärkta rådslaget påkallat den anmälan, som af Konstitutions-Utskottet blifvit gjord, är en fråga, som öfverlemnas till Riksdagens bedömande.

Herr Hallenborg: Då Kammaren i dag har den äran att se många af Statsrådets ledamöter här församlade, kan jag icke annat än beklaga, att icke äfven Statsrådet och Chefen för Civildepartementet är här tillstädes. Jag säger det därför, att det för mig är särdeles obehagligt att behöfva vända mig med anmärkingar mot en person, som icke är i tillfälle att försvara sig. Men då det enligt grundlagen står statsråden fritt att välja hvilken Kammare de behaga för sin tillstädesvaro, så finner jag någon tröst i den omständigheten, att det berott på hans egen vilja att här inställa sig eller icke, och då hvad jag nu har att säga utan tvifvel kommer att af de med honom liktänkande upptagas, så vet jag, att han icke skall blifva utan målsmän. Många gånger

har det utgjort min förvåning, att vid remissen af den Kongl. *Anmälan enligt* propositionen om statsverket och vid andra stora och viktiga frågors behandling inom Riksdagen, Kamrarnes ledamöter kunnat *107 § Rege-* vända sig mot Regeringen med ganska skarpa anmärkningar och *ringsformen.* klander, utan att detta väckt någon anstöt, då deremot en anmärkning från Konstitutions-Utskottets sida, den må vara huru lindrig som helst, alltid blifvit med ovilja upptagen. Jag tror dock, att orsaken till detta förhållande ligger deri, att den granskning af statsrådsprotokollen, som åligger Konstitutions-Utskottet, är ett stadgande, som numera är temligen antiqveradt. Då Riksdagarne förr sammanträdde endast hvart femte eller hvart tredje år, var det naturligt, att under tiden många olika händelser skulle hafva tilldragit sig, som gjorde att man kunde erhålla en mera omfattande öfverblick och således äfven bilda sig ett mera bestämdt begrepp om regeringssystemet i dess helhet. Med årliga riksdagar är sådant omöjligt. Men grundlagens stadgande finnes icke desto mindre qvar och måste efterlefas. Och då Utskottet befinner sig i den föga afundsvärda ställningen, att det alltid blir klandradt, det må göra eller icke göra anmärkningar, så har i detta fall, då frågan icke gäller någon småsak, utan en stor och viktig grund-sats, Utskottet efter min tanke handlat rätt och klokt i att hellre göra hvad det anser för rätt, d. v. s. i detta fall framlägga en anmälan och underkasta sig klander från dem, som anse, att Riksdagen förlidet är öfverskridit sin befogenhet, än att genom en viss konsideration låta saken begrafvas och derigenom utsätta sig för ännu skarpare klander från deras sida, som hysa en motsatt åsigt, och hvilka då med allt skäl skulle gifvit Utskottet skulden, om saken fått utan vidare förfalla.

Utskottet har i sitt betänkande accentuerat två särskilda förhållanden. Utskottet anser först, att denna s. k. konflikt — jag använder det ord, som Herr Civilministern sjelf begagnat — blifvit af honom sjelf framkallad, och vidare, att Herr Civilministerns förfarande med anledning deraf icke vittnar om den statsmannaskicklighet, som man kunde hafva skäl att af honom påräkna, samt i sina konsekvenser ingalunda leder till rikets sannskyldiga nytta. Detta är sådana påståenden, som tariffva bevisning, och jag skall försöka att lemna en dylik, äfven om jag har mycket ringa förhoppning, att mina skäl skola inom denna Kammare godkännas. Herr Chefen för Civildepartementet yttrade i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 9 Januari 1874: "Derest således icke Riksdagen, af nitälskan för den reform, han sjelf påkallat, vid instundande riksmöte för sin del besluter sådan ändring i Regeringsformen, att utsigt derigenom öppnas till förverkligande af den oundgängliga förutsättning, hvarunder, sådana förhållandena för närvarande äro, indragning af Kommers-kollegium och öfverflyttning till sjelfva regeringsmakten af större delen utaf de kollegium nu åliggande göromål kan ifrågakomma; torde efter afslutadt riksmöte böra tagas i allvarligt öfvervägande, huruvida icke ett slut bör göras på oförmålda provisoriska tillstånd; i sammanhang hvarmed frågan om återbesättande af det för närvarande lediga

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

presidentsemetet i kollegium jemväl torde böra förekomma.“ Jag skall nu icke tillåta mig påpeka hvad Herr Statsrådet under andra förhållanden tänkt i samma ämne; jag vågar dock påstå, att, då han yttrade detta till statsrådsprotokollet, föreföll det mången synnerligen oväntadt. Men tydligt och klart var, att, då Herr Statsrådet vid den här vidrörda frågans lösning fäste ett vilkor af den beskaffenhet, att det var nästan omöjligt för Riksdagen att uppfylla detsamma, eller att Riksdagen skulle för sin del besluta inrättandet af ett nytt statsdepartement, något hvartill enligt min åsigt endast regeringen är i stånd att framställa ett antagligt förslag, man skulle komma till den slutsatsen, att de önskingar, som efter år 1809 så ofta uttalats om Kommers-kollegii indragande eller ombildande, och hvilka man många gånger trott sig nära att vinna, nu visat sig icke kunna förverkligas, och man hade att motse presidentplatsens tillsättande och kollegii fortfarande oförändrade tillvaro. Då derefter Stats-Utskottet inkom till Riksdagen med sitt betänkande i anledning af den Kongl. propositionen, och detta betänkande i Kamrarne diskuterades den 24 Mars förlidet år, behagade Herr Statsrådet i denna Kammare yttra: “Jag tror för öfrigt, att det man i detta fall rätteligen har att göra, bör inskränka sig till något af alternativten, om Kommers-kollegium skall bestå eller om det skall indragas, men att en ombildning deraf ej bör ifrågasättas.“ Äfven i dessa ord ligger ganska tydligt den meningen, att, om icke ett nytt statsdepartement inrättas, måste Riksdagen vänta sig att få behålla Kommers-kollegium. Herr Statsrådet yttrade vidare i afseende å sjelfva betänkandet dessa ord, hvilka, om jag icke orätt uppfattat saken, äro den egentliga orsaken till hela kontroversen: “Ingen lag, således ej heller grundlagen, kan tolkas endast efter ordalydelsen, om än lagstiftaren tanklöst uppställt en sådan lagtolkningsregel. Jag förklarar här lugnt och bestämdt, att, om ett sådant beslut skall af mig framdeles anmälas inför Konungen, jag i min egenskap af Kronans rådgifvare skall veta häfda Kronans prerogativ, och mitt tillstyrkande blir, att Kongl. Maj:t med ogillande af ett sådant beslut, måtte anbefalla Statskontoret att fortfarande uppföra anslaget på riksstaten för att hållas till Kongl. Maj:ts disposition.“ Jag vågar påstå, att detta Herr Statsrådets yttrande var både oklokt och obetänksamt. Det var oklokt; ty genom detta sitt yttrande inkastade han konungamakten i en strid med Riksdagen om en budgetsfråga, angående hvilken grundlagens bud icke är så tydligt uttryckt, att det icke kan på olika sätt tolkas; och i en sådan strid måste konungamakten nödvändigt duka under. Det var oklokt, då Herr Statsrådet till stöd för sin åsigt, enligt hvad sedermera af protokollet den 29 Maj sistlidet år visade sig, egentligen icke kunde åberopa annat än en autentisk förklaring af ett Utskott, ett stöd som utan tvifvel är för svagt och af alltför ringa betydighet, då man vill bestrida Riksdagen en rätt, som Riksdagen anser i grundlagen sig tillförsäkrad, i hvilken uppfattning Riksdagen dessutom erhöi stöd af sina talmän, som inför Konungen aflagt ed att ställa sig grundlagen till ovilkorlig efterrättelse, och

hvilka i detta fall icke ansågo sig böra vägra proposition på Stats-Utskottets framställning. Det var vidare obetänksamt att vid ett tillfälle sådant som detta komma fram med hotelse om en åtgärd, som hvar och en visste icke kunde verkställas; ty ingen kan väl påstå, att Statskontoret skulle tillåtit sig att ändra den riksstat, som af Riksdagen blifvit faststæld. Det finnes ingenting för svenska sinnen så vidrigt som hot, och ingenting bidrager att så reta och upphetsa sinnesstämningen; och jag tror, att, om Herr Civilministern i stället velat i några välvilliga ord vädja till Riksdagens grannlagenhetskänsla och icke framkommit med ett positivt bestridande af Riksdagens rätt, skulle saken hafva stält sig helt annorlunda. En ryktbar författare — jag tror det är Montesquieu — säger på ett ställe: den verkliga orsaken till ett krig är icke den som förklarar det, utan den som framkallar det. Och då det nu icke torde kunna förnekas, att det är Herr Statsrådets egna yttranden, som framkallat den här ifrågavarande konflikten, så kan efter min öfvertygelse Utskottets förklaring i detta afseende icke anses annat än fullt riktig och befogad.

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Det återstår nu att betrakta, huru frågan sedan blifvit skött. Om genom Riksdagens ifrågavarande beslut grundlagen verkligen blifvit öfverträd, då anser jag också, att Konungens rådgifvare icke bort af några betänkligheter låta förhindra sig från att ställa sig på den grundvalen att strida till det yttersta för konungamaktens lagenliga prerogativ. Ty det finnes något, som står öfver både Konung och Riksdag, och det är grundlagen. Denna är den grundval, hvarpå samhället hvilat; och befinner det, att den ena statsmakten vill, i strid mot hvad grundlagen innehåller, inkräkta på den andras rättigheter, då hafva icke den angripnes representanter rätt att visa några konsiderationer, utan det tillhör dem att manligt strida för upprätthållande af dessa rättigheter. Och då nu Riksdagen ausåg sig vara i sin fulla rätt, och denna rätt blef af Regeringen bestridd, så lika angeläget som det kan vara för konungamakten att häfda sina prerogativ, lika makt-påliggande måste det vara för Riksdagen att försvara hvad den anser såsom sin grundlagsenliga rätt. Riksdagen kunde då icke hafva annat att göra än att genom handling söka göra denna sin rätt gällande och icke inskränka sig till blotta protester. Ty genom protester allena lär man ingenting kunna uträtta. Om man åtagit sig att försvara en annans hus, och någon våldsvarkare dit intränger och börjar att bortföra hvad han för godt finner af hvad som der förvaras och man då blott inskränker sig till protest och icke använder alla lagliga medel för att ställa en sådan våldsvarkare till ansvar, lär väl den, hvars rätt man sålunda häfdat, icke underlåta att anställa en sträng räfst med honom, som icke bättre försvarat hvad som ålåg honom att skydda. Hvad gjorde nu emellertid Herr Civilministern i förevarande fråga, der han ansåg, att Riksdagen gjort sig skyldig till ett ingrepp i konungamaktens rättigheter? Han inskränkte sig till att protestera, inför Kongl. Maj:t förklara att Riksdagen brutit mot grundlagen, och slutligen att till Statskontoret expediera en skrifvelse med befallning att i sin hufvud-

Annålan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

liggare annotera det ifrågavarande anslaget, för den händelse Kongl. Maj:t skulle finna behöfligt att använda detsamma. Jag vet icke, om jag har orätt i min uppfattning; men jag tror icke, att Statskontorets hufvudliggare kan för Statskontoret hafva någon annan betydelse än en vanlig interfolierad almanach för en enskild person, i hvilken man gör hvilka anteckningar man behagar, men som alls icke kan anses såsom en handling, på hvilken man vid förefallande tvistefrågor kan stödja sig eller som kan åberopas såsom egande vitsord. Derest Herr Statsrådet verkligen velat häfda kronans prerogativ, var efter min tanke den väg han hade att följa så klar och så tydlig, att det förvånar mig, att han ej sjelf funnit densamma. Herr Statsrådet hade ju sjelf förklaradt, att han, derest icke ett nytt statsdepartement inrättades, måste tillstyrka Kongl. Maj:t att göra slut på det provisoriska förhållandet med Kommerkollegium och tillsätta presidentplatsen. Då nu detta vilkor icke blef uppfyllt, och då han dertill ansåg, att Riksdagen kränkt kronans prerogativ och tillåtit sig något, som stred mot grundlagen, så hade han följdriktigt icke haft annat att göra än tillstyrka Kongl. Maj:t att tillsätta presidentplatsen. Hade Kongl. Maj:t dertill ej velat lemna sitt bifall, då hade han skolat nedlägga sitt embete, och han skulle hafva gjort det ledsagad af allmän högaktning. Men hade Kongl. Maj:t godkänt hans tillstyrkan och anbefalt Statskontoret att utbetala det ifrågavarande beloppet, då hade frågan kommit under lagens behandling, derest Konstitutions-Utskottet ansett sig förpligtadt att ställa honom inför Riksrätt; och hade denna Riksrätt uttalat sig till hans förmån, då hade saken varit klar, den konstitutionela konflikten försvunnen och ett prejudikat vunnet, på hvilket man för framtiden kunnat stödja sig. Hade åter hans förfarande icke blifvit af Riksrätten godkänt, då kunde man med skäl säga, att han ställt sig i breschen för konungamakten, och han hade äfven i detta fall gjort sig förtjent af allmän och rättvis högaktning. Man har vid så många tillfällen talat om, huruledes konungamakten skulle blifvit kränkt och Riksdagens majoritet hafva för afsigt att inkräkta på dess rättigheter. Jag tror icke, att något sådant är att befara. Jag tror, att både hos svenska folket och dess representanter en så stark och djup kärlek till konungamakten är rotfästad, att, om något attentat mot densamma gjordes, skulle i denna folkets känsla ligga ett mycket säkrare värn än hvad Regeringen nu vill erbjuda, nemligen Statskontorets hufvudliggare.

Af reservanterne till detta betänkande hafva många anmärkningar blifvit gjorda mot Utskottet. Jag får i första rummet vända mig mot Utskottets ordförande, som på ett ganska skarpt rätt gisslat Utskottets framställning. Jag kan icke hjälpa, att det förefaller mig en smula eget, att jag här står i samma ställning som den ärade ordföranden vid 1868 års riksdag, då han skulle försvara Utskottet i afseende på den anmärkning, som då blifvit af Utskottet med vida mindre skäl framställd. Jag har med mycken uppmärksamhet sökt draga mig till minnes hvad som vid det tillfället i denna Kammare föreföll; och jag ber att nu få

uppläsa några ord, som af den ärade ordföranden då yttrades: "I despotiska stater måste råda tystnad i alla politiska frågor; men i fria konstitutionela samhällen skall nödvändigt herska strid, uppkommen genom de olika meningarnes brytning emot hvarandra. Äfven den bästa bland regeringar bör ej höra endast beröm, ty då är fara värdt att den ej längre blir den bästa. Bakom den romerske triumfatorn ställdes en person, som hviskade i hans öra att han var endast en menniska — och det var icke en fiendtlig hand som hade ställt honom der". Jag skall an hålla, att med den ärade reservantens tillåtelse få annektera dessa ord för ögonblicket. Då den romerske triumfatorn, som under ett hedniskt tidevarf återkom hem efter att hafva förenat med riket underkufvade länder och tagit rika byten, då han kunde tåla att bakom honom stod en person, som påminte honom om att han blott var en menniska, så förefaller det mig som i vårt upplysta samhälle en civilminister, äfven om han är omgifven af popularitetens gloria, nog borde kunna fördraga, att ett Konstitutions-Utskott säger honom, att äfven han blott är en menniska och såsom sådan visserligen icke fri från möjligheten att begå misstag. Och då grundlagens bud ålägger Konstitutions-Utskottet att göra anmälan hos Riksdagen, om det anser anledning dertill förefinnas, så kan man väl icke klandra Utskottet för att vid detta tillfälle anmälan blifvit gjord, då Utskottet dervid endast fullgjort sin skyldighet. Samme ärade reservant har framhållit, till hvilka orimliga konsekvenser Riksdagens i fråga varande beslut skulle kunna leda i sin tillämpning. Han säger: "Är det Riksdagens rätt att ensidigt indraga hvilket anslag som helst, endast att ingen enskild person derigenom blifver lidande, och begagnas denna rätt i afseende å löner till embetsverk och tjänstemän, som äro för statsförvaltningen nödvändige, kan all regering göras omöjlig, domstolarne kunna på samma väg tillintetgöras, ja, den allsmäktiga Riksdagen kan äfven genom indragning af anslagen på första hufvudtiteln göra sig qvitt konungen". Ja! skall man börja att draga dylika konsekvenser, då tror jag, att man kan erhålla ganska ledsamma konsekvenser af allting. Det finnes ingen menniska, huru lågt stäld som helst, som icke i det enskilda lifvet har sådana rättigheter, att hon, om hon ville strängt hålla på dem och på intet sätt gifva med sig, skulle kunna göra allt samlif omöjligt. På samma sätt förhåller det sig utan tvifvel äfven med Riksdagen; den kan genom ett hänsynslöst utöfvande af sina rättigheter göra all regering omöjlig. Men detta är blott den ena sidan af saken; man bör icke heller lemna den andra alldeles ur sigte. Om Konungen ville begagna sig af sina rättigheter i deras fulla utsträckning, så står det i hans makt att draga in landet i olyckor i vida högre grad än någonsin Riksdagen skulle kunna göra det. Hvarför sker icke sådant? Det finnes en faktor, hvars frånvaro man icke gerna kan förutsätta, nemligen sundt förnuft; och det finnes ännu en andra faktor, hvilken man ej heller får fränkänna någondera af parterna, om jag så får uttrycka mig, och det är fosterlandskärlek. Dessa båda faktorer

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

verka bestämmande och begränsande på de båda statsmakternas handlingar och det sätt, hvarpå de begagna sina rättigheter. Ty ett är att hafva rättigheter, ett annat att begagna dem. Om likväl rättighetens tillvaro bestrides, då gör efter min tanke den anfallne rätt, då han försvarar den. Men då statens väl det fordrar, då bör densamma med hofsamhet begagnas; och jag tror för min del, att hvarken i Utskottet eller Riksdagen finnes någon böjelse att till det yttersta begagna sina rättigheter. Jag är tvärtom öfvertygad, att der finnes benägenhet för mycket tillmötesgående. Det finnes äfven en annan omständighet, som bestämdt gör att ett sådant missbrukande af rättigheter icke bör kunna ega rum; det är, när ett fullt förtroende råder mellan regering och representation. Om Konungen omgifver sig med kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade svenske män, hvilka med kändedom om landets förhållanden enigt samverka till dess utveckling, hvilka med öfvertygelse om hvad som är rätt stå i striden för denna öfvertygelse, hvilka när så påfordras hellre lemna sitt embete för en grundsats än grundsatsen för embetet, då tror jag, att Sveriges konungamakt skall förblifva hvad den allt hittills under långa tider varit, den starkaste konungamakt något konstitutionelt samhälle kan uppvisa.

Konstitutions-Utskottet har blifvit klandradt för sitt förfarande icke allenast i denna Kammare, utan äfven i allmänna opinionen. Det är visserligen mycket smärtsamt; men, som sagdt, det kan icke hjelpas. Jag undrar just, om det hade varit Utskottet värdigt att, sedan en Konungens rådgifvare inför Konungen förklarar, att Riksdagen begått det största fel, hvartill en lagstiftare kan göra sig skyldig, eller att bryta mot lagen, och förklarar detta endast på subjektiva grunder samt med stöd af en autentisk förklaring af ett Utskott, om hvilket han kort förut yttrat att det varit tanklöst, då det bestämt att grundlagen skall efter dess ordalydelse tolkas, jag undrar, säger jag, om det vid sådant förhållande varit Utskottet värdigt eller om Utskottet ens hade rättighet att låta en sådan sak helt enkelt förfalla. Det var efter min öfvertygelse nödvändigt att draga denna sak under Riksdagens pröfning, att sätta Riksdagen i tillfälle att uttala sig deröfver och inlägga sin protest mot den uppfattning, som Konungens rådgifvare antagit såsom sin. Ty Riksdagen fordrar, lika väl som konungamakten, att stå inför folket med rent anlete. Jag tror vidare, att detta Utskottets förfarande var icke allenast rätt, utan äfven klokt. Ty genom att saken sålunda framdrages och tillfälle gifves åt de olika meningarne att yttra sig, tror jag att frågan erhåller ett slut, och någon våda för framtiden är icke att befara. Men hade saken deremot blifvit förqväfd och ingen diskussion fått ega rum, hvilket säkerligen blifvit fallet i denna Kammare, der man vill förneka Utskottets ledamöter rättigheten att enligt 48 § Riksdagsordningen anmäla sin reservation, särdeles om Herrar Statsråd på grund af 57 § i samma lag icke behagat inlåta sig i något svaromål, derest en reservant tillåtit sig att taga upp ämnet till diskussion, då tror jag att man hade

slagit in på en bana, som för framtiden skulle visa sig medföra mycket skadliga följder. Det är med detta ungefär som med tidningsartiklar. Om ett eller annat misstag af en offentlig myndighet blifvit begånget, och allmänheten i en sådan artikel får läsa ett ogillande deraf, så blifver sinnesstämningen alltid lugnare, sedan den allmänna meningen sålunda erhållit ett organ eller en tolk, som gjort sig till uttryck för dess känslor. På liknande sätt förhåller det sig med Konstitutions-Utskottets betänkande i dessa frågor. De, som äro af olika mening med Regeringen, hafva derigenom för sina tänkesätt i denna fråga erhållit ett uttryck och fått tillfälle att lägga sina åsikter i dagen.

*Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)*

Jag har så vidt i min förmåga stått sökt att framlägga bevis för den åsigt, som Utskottet i sitt betänkande uttalat. Jag vill blott tillägga, att jag icke tror det kunna leda till rikets sannskyldiga nytta, om Konungens rådgifvare genom att inför Kongl. Maj:ts stämpla Riksdagen såsom lagbrytare åstadkommer ett spändt förhållande mellan regering och representation, och icke heller tror jag det kan anses med rikets nytta i verkligheten öfverensstämmande att, sedan man först förklarat att en ifrågasatt reform icke kan omedelbart verkställas, derefter med en skyndsamt stor, att den nästan synes utesluta möjligheten af ett moget öfvervägande, söka genomdrifva samma reform, hvilken hittills hvilat under en tid af 60 år, ett sätt att gå tillväga, som bestämdt måste inleda Riksdagen på den väg att genom indragning af ordinarie anslag tvinga sig till reformer, hvilka Regeringen icke genom Riksdagens skrifvelse funnit sig föranlåten att verkställa. Jag har sökt att efter bästa förmåga försvara Utskottets mening och derigenom uppfyllt min pligt som ledamot deraf. Utskottet har gjort sin skyldighet, då det inför Riksdagen framlagt resultatet af sin granskning af Statsrådets protokoll. Det tillhör nu Riksdagen att besluta. Jag har icke för närvarande något yrkande att framställa.

Herr von Geijer: Jag ber att få i korthet angifva min uppfattning af den fråga, som omhandlas i det nu föreliggande betänkandet. Huru en tvist mellan statsmakterna om rätta tydningen af grundlagen skall slitas, derom finnes icke i grundlagen något bestämdt stadgande utom för det fall som omtalas i 106 § Regeringsformen och som utgår från den förutsättningen, att grundlagen blifvit öfverträd från Regeringens sida. Den händelse åter som nu inträffat, eller att Regeringen funnit Riksdagen hafva trädtt konungamaktens grundlagsenliga rättigheter för nära, är icke och kan ej gerna vara i grundlagen uttryckligen förutsatt. Hvilka åtgärder Regeringen vid sådant förhållande bort vidtaga är onekligen en mycket svår och grannlaga fråga. Jag tror, för min del, att Konungens rådgifvare, när de funnit 1874 års Riksdags beslut om nedsättning i Kommers-kollegii aflöningsanslag böra betraktas såsom ett ingrepp i Konungens prerogativ och följaktligen vara en fråga af allra största vikt, icke lämpligen kunnat tillråda Konungen något annat än att vädja till nationen

Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

genom förordnande af nya val till endera eller båda Kamrarne samt framläggande af proposition till den sålunda nybildade Riksdagen att öka Kommers-kollegii aflöningsanslag med lika mycket som det blifvit nedsatt. Detta hafva Konungens rådgifvare icke gjort; i stället hafva de tillstyrkt Konungen att icke bifalla 1874 års Riksdags omförmälda beslut, utan anbefalla Statskontoret att i den så kallade hufvudliggaren upptaga Kommers-kollegii aflöningsanslag till samma belopp som förut. I hvilken afsigt detta råd blifvit Konungen gifvet har jag för min del svårt att fatta. Icke kunde det med någon grad af sannolikhet väntas eller ens anses vara med gällande former för riksdagsförhandlingarne öfverensstämmande, att 1875 års Riksdag skulle, endast på grund af Regeringens uttalade protest emot ett förut fattadt riksdagsbeslut, utan vidare åter höja Kommers-kollegii aflöningsanslag till sitt gamla belopp. Och vid sådant förhållande skulle ju den så kallade konflikten alltjemt komma att fortgå, nemligen på det besynnerliga sätt, att Statskontoret upptog i sin liggare ett utgiftsanslag, som icke fans i sjelfva riksstaten. Måne det kan vara välbetänkt handladt af Konungens rådgifvare att låta denna viktiga och grannlaga fråga komma i en sådan ställning? Jag tror det ej och anser också derföre att Konstitutions-Utskottet bort, såsom skett, fästa Riksdagens uppmärksamhet på ett så anmärkningsvärdt förhållande. Då nu den gamla frågan: huru långt Riksdagens grundlagsenliga rätt att pröfva statsbehofven sträcker sig, ånyo är föremål för tvist emellan statsmakterna, har jag sökt att bilda mig ett omdöme om den grundlagstolkning, som Regeringen i detta afseende uppställt. Af stadgandet i Regeringsformens 89 § derom, att Riksdagen, i fråga om grunderna för allmänna inrättningar, icke eger att besluta annat eller mera än underdåniga föreställningar och önskningsar att till Konungen anmälas, och hvarå Konungen, sedan Statsrådet deröfver blifvit hört, eger att fästa det afseende han för riket nyttigt finner; af detta stadgande drager Regeringen den slutsatsen, att hvarje af Riksdagen en gång beviljad anslag till sådan inrättning eller publik tjänst skall anses permanent och således för framtiden vara undandraget Riksdagens pröfning. Jag tror icke, att man kan i 89 § inlägga en så långsökt mening, om man nemligen fäster behörigt afseende på stadgandet i Regeringsformens 84 §, att grundlagen skall efter ordalydelsen tillämpas, äfvensom å den kategoriska bestämmelsen i 57 §, hvarigenom beskattningsrätten blifvit lagd i Riksdagens hand. Genom sistnämnde paragraf, enkelt uppfattad, lærer väl beskattningsrätten, utan inskränkning, vara öfverlemnad åt Riksdagen, vid hvilket förhållande det ock måtte vara Riksdagen medgifvet att hvarje år pröfva statens behof och således äfven vidtaga de nedsättningar i staten, som befinnas lämpligen kunna ske; endast genom Regeringsformens 80 § göres häruti ett särskildt undantag. Jag kan icke i grundlagen finna något stadgande, hvaraf klarligen framgår en rättighet för Konungen att sätta sitt veto emot ett Riksdagens beslut om nedsättning i ett anslag, som en föregående Riksdag beviljat. Ur

89 § lärer icke en sådan Konungens rättighet kunna härledas, och detta så mycket mindre, som denna paragraf visserligen icke lägger hinder i vägen för Riksdagen att vid beviljandet af något anslag, till hvilket statsändamål det vara må, fästa det uttryckliga förbehåll, att anslaget skall såsom temporärt betraktas. Det är mig icke obekant, att berömde författare i svensk statsförfattningsrätt äfvensom utmärkte statsmän haft och hafva den åsigten, att vissa af Riksdagen beviljade anslag äro grundlagsenligt att betrakta såsom af permanent natur. Härigenom, påstås det, uppkommer en nödig harmoni mellan grundlagens särskilda delar. Jag tror för min del, att den sålunda uppkomna harmonien är mera skenbar än verklig, och något af hvad jag här sökt utveckla torde kanske kunna anses såsom ett bevis därför. Bemödandet att uppställa en sådan grundlagstolkning, hvarigenom full öfverensstämmelse emellan grundlagens alla stadganden skulle kunna påvisas, må väl synas berättigadt; men härvid må dock anmärkas, att en i någon grad fri tydning af grundlagen säkert medför stora vådor, dem grundlagsstiftaren velat förebygga genom bestämmelsen i 84 §.

Jag har nu angifvit min ställning till den förevarande frågan. Af hvad jag yttrade i början af mitt anförande framgår, att jag, lika med Konstitutions-utskottet, anser det Konungens rådgifvare icke i den så kallade konstitutionela konflikten handlat i allo välbetänkt. Men det är långt ifrån mig att jag skulle vilja mot dessa rådsherrar, hvilkas stora förtjenster om fäderneslandet ingen är villigare än jag att erkänna, framställa något yrkande om tillämpning af 107 § Regeringsformen. Jag har velat gifva tillkänna, det jag är öfvertygad om att Riksdagen har rätt öfver anslagen, hvilken rätt väsentligen beror derpå att grundlagen oförtydbart lägger beskattningsrätten i Riksdagens händer. Och jag hyser för min del den fasta och glada förhoppning, att Riksdagen aldrig skall begagna denna sin makt utan med iakttagande af behörigt afseende å hvad fäderneslandets lycka och välgång fordra.

Herr Bergstedt: Den som i denna Kammare på något sätt biträder en anmärkning emot utöfvarne af regeringsmakten, ställer sig på visst sätt redan från början på de anklagades bänk. Jag vördar de tänkesätt hos denna Kammare, som framkalla en sådan stämning, men jag har ock å andra sidan aldrig funnit, att en redligt uttalad öfvertygelse har behöft sky ljuset i denna Kammar, och det är med anledning af den trygghet, som nio års erfarenhet i detta afseende gifvit mig, som jag här skall bedja att litet mera omständligt, än jag önskade, få framställa orsaken, hvarför jag icke finnes antecknad såsom reservant emot Konstitutions-Utskottets förevarande betänkande. Jag har så mycket större skyldighet att göra detta, som jag icke en utan flera gånger härstädes uttalat den öfvertygelse, att 107 § Regeringsformen har öfverlevvat sig sjelf. Jag kan nemligen icke finna, att man behöfver skrifva, då man kan tala, och allra minst att man behöf-

*Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Annälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

ver skrifva, då Konungens rådgifvare hvarje dag befinna sig midt ibland oss samt således kunna följa och deltaga i våra diskussioner. Jag tror också, att 1809 års lagstiftare sjelfve tänkt, att den rätt, Riksdagen har att under vissa eventualiteter aflåta skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes från sitt rådsbord aflägsna en eller annan af Statsrådets ledamöter, aldrig skulle komma att begagnas. Det är ett vapen så skarpt — så giftigt, kan jag nästan säga — att jag icke kan tänka mig, att en riksdag skulle vilja begagna sig deraf. Det är nemligen ojemförligt mera sårande än ett åtal inför riks rätt, emedan der den anklagade har rätt att försvara sig. Jag anser också för en förnärmelse emot Konungen att förutsätta, det han icke skulle hafva omdöme nog att från sitt rådsbord aflägsna en sådan rådgifvare, mot hvilken Riksdagen funnit så graverande omständigheter hafva förekommit, att Riksdagen skulle begära hans aflägsnande, och det har aldrig under min riksdagsmannaverksamhet under några omständigheter fallit mig in, att jag skulle kunnat med min röst bidraga till aflåtandet af en sådan skrifvelse. Denna öfvertygelse och denna afsigt har jag också tillkännagifvit inom Utskottet och jag vädjar till de värde reservanter inom detsamma, hvilka jag vid detta tillfälle är ledsen att nödgas räkna såsom motståndare, om jag icke så tydligt tillkännagifvit det, som det varit behöfligt. Jag börjar därför mitt anförande med det hvarmed andra vanligen sluta, nemligen med anhållan att detta memorial måtte läggas till handlingarne.

Men om jag än har en sådan uppfattning af den antiqverade beskaffenheten af 107 § Regeringsformen, var det i alla fall min skyldighet såsom utskottsledamot att lyda paragrafen, så länge densamma i lagen kvarstår, och för min del har jag ännu under dessa nio år icke sett något så anmärkningsvärdt som det, hvilket utgör innehållet i Utskottets föreliggande memorial.

Den siste reservanten har sagt, att det här gäller blott en *åsiqt*, som Kongl. Maj:ts rådgifvare inför tronen uttalat, och att det beslut, som blifvit af dem tillstyrkt inskränker sig till en simpel *annotation*. Jag kan icke finna, att hvad vi här hafva framför oss endast är en uttalad åsiqt. Det är en mycket bestämd handling af en ganska allvarsam beskaffenhet, nemligen anklagelsen mot Riksdagen, att den har förglömt sin ställning, att den har öfverskridit de af grundlagen utstakade gränser för dess rättigheter och att den följaktligen är en lagbrytare. Den enskilde medborgaren är genom lagen skyddad för en så graverande anklagelse af en annan medborgare. Riksdagen hvarken kan eller behöfver genom någon lagparagraf skyddas för ett sådant uttalande från Kongl. Maj:ts rådgifvares sida, men det bör vara Riksdagens rätt att vänta af dess främsta Utskott, att det icke helt och hållet tiger, om Kongl. Maj:ts rådgifvare med en starkare accent än vanligt hafva inför tronen gjort den öfvertygelsen gällande, att Riksdagen icke vidare känner rämärkena för sin grundlagsenliga makt, och att den öfversprungit de för dess rätt och pligt utstakade gränserna — starkare än vanligt sade jag, emedan det just nu i detta

ögonblick rinner mig i minnet ett liknande tillfälle, då en af Herr Civilministerns företrädare gjorde en något likartad åsigt gällande inför Kongl. Maj:t, men på ett sätt, som synes mig väsendtligt olik den uppfattning, som af nuvarande Civilministern blifvit inför Kongl. Maj:t uttalad. Det var nemligen då 1850 års Riksdag beslöt indragning af ett ordinarie anslag, som äfven var afsedt till lön åt en president. Denna befattning var dertill på förordnande tillsatt, och icke ledig såsom för närvarande presidentembetet i Kommerskollegium. Då detta ärende inför Kongl. Maj:t anmäldes, yttrade dåvarande Chefen för Civil-departementet, att han icke ansåg sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att godkänna den uppfattning af grundlagen, som låg till grund för Riksdagens då fattade beslut. Hans argumentation var anmärkningsvärd; med stor omsorg och utförlighet gjorde han Kongl. Maj:t reda för sin uppfattning af de grundlagsparagrafer, som han med hvarandra jemförde, och sorgfälligt framdrog han de prejudikat, som då voro gifna för en sådan uppfattning af de ordinarie anslagen, att de icke kunna rubbas utan Konungs och Riksdags samfälda beslut. Sedan dess hafva åtskilliga saker tillkommit, hvilka hade bort göra det för Kongl. Maj:ts rådgifvare ännu mera grannlaga att falla en bestämd dom i denna fråga, nemligen den nya Riksdagsordningen och dess 65 §, som uttryckligen icke blott tillstöder utan anbefaller Riksdagen att äfven i afseende å de ordinarie statsutgifterna fatta beslut genom samfäld votering, der Kamrarne icke äro eniga. Dessutom äro åtskilliga prejudikat vunna af den beskaffenhet, att jag verkligen hade föreställt mig, att någon tvekan om denna konstitutionela rättsfråga icke vidare skulle yppa sig.

Att den sak, som Konstitutions-Utskottets majoritet har ansett sig böra hos Riksdagen anmäla, icke är af den beskaffenhet, att den kunde falla under 106 §, är klart, och den som vill göra en sådan åsigt gällande måste tala antingen mot bättre vetande eller också utan den pröfning, som höfves att använda, när man talar om så grannlaga saker. Ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter förbjuder nemligen hvarje direkt steg mot grundlagen, men den förbjuder icke uttalandet af åsikter, äfven när de skulle kunna framföras såsom anklagelser mot olika tänkande, såsom vid detta tillfälle skett. Här kunde således icke komma i fråga att tillämpa någon annan paragraf än 107, nemligen så vidt Utskottet har att tillämpa den, det vill säga att referera, icke att anklaga, och ännu mindre att döma.

Jag har inom Utskottet förklaradt, att jag under inga vilkor skulle vilja deltaga i en anmälan af detta från Riksdagen, om jag icke hyste den förhoppning, att genom den diskussion, som deraf kunde framkallas, skulle aflägsnas ett tvistefrå, som annars kanske länge kan komma att egga och reta stämningen emellan de båda statsmakterna. Jag beklagar, att detta tvistefrå blifvit utkastadt, på sätt den näst siste talaren här har omständligt ädagalagt, och i hans tankegång instämmer jag utan all slags betänklighet. Vi hafva sett frukten deraf vid denna riksdag, deruti att åtskilliga anslag, som hittills ansetts såsom ordinarie, blifvit satta på extra

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

stat, och detta till icke så ringa olägenhet för de inrättningar, för hvilkas upprätthållande de blifvit gifna. Särskildt har jag att häröfver beklaga mig i egenskap af målsman för en allmän inrättning, hvars utveckling ligger mig varmt om hjertat. De besparingar, som eljest hafva varit en stor utväg för denna institution, komma härigenom att försvinna, och jag vet icke, huru det skall kunna hjälpas; men då den Konungens rådgifvare, som vid behandlingen af sju hufvudtiteln var närvarande i Kammaren, icke hade något att invända mot saken, ansåg jag det icke vara tillständigt för mig att framlägga mina betänkligheter. I alla händelser torde det vara klart, att, så länge tvisten angående betydelsen af orden ordinarie och extra ordinarie anslag kvarstår, det icke är nyttigt för institutionen eller dem, som hafva att arbeta inom densamma, att befinna sig i en så oviss ställning i hvilken de nu kommit, just genom tvisten om de 6,000 kronorna.

Men der finnes en annan olägenhet, som är ändå värre, och denna är den brist på förtroende och god vilja mellan statsmakterna, som, om den också icke har blifvit, åtminstone lätt skulle hafva kunnat blifva en följd af det sätt, hvarpå Riksdagens förra året fattade beslut af Kongl. Maj:ts rådgifvare behandlats. Svenska kronan och den, som bär henne, står lyckligtvis både inför grundlagen och det allmänna folkmedvetandet alldeles för högt för att kunna neddragas i fruktlösa ordtvister med Riksdagen om syftningen af den ena eller andra grundlagsparagrafen, äfven om ett mer eller mindre väl öfvervägdt yttrande af någon bland Konungens rådgifvare skulle kunna gifva anledning till entamering af en sådan ordtvist, men för sammanlefnaden emellan statsmakterna kan det icke vara nyttigt, att sådana tomma dispyter göra sig gällande, och då jag biträdde detta memorial, var det med den förhoppning, att den öfverläggning, som inom Kamrarna deröfver skulle uppkomma, skulle medverka till att för framtiden bortblåsa sådana sandkorn, som, af huru obetydlig beskaffenhet som helst, likväl, sedan de blifvit inkastade i ett så sammansatt maskineri som den svenska Riksdagen, måste åstadkomma en ganska alvarsam friktion, som för maskineriets jemna gång icke kan vara önskvärd.

En särskild omständighet har också utöfvat ett icke ringa inflytande på mitt omdöme, nemligen det som här i Kammaren förekom, medan den merbemälda statsregleringsfrågan här förlidet är behandlades. Vi hörde då en Konungens rådgifvare icke blott nedlägga en tolkning af grundlagen efter sitt bästa förstånd och, såsom jag antager, åstadkommen efter sorgfälligt öfvervägande, hvilken tolkning förekommer mig så betänkelig, att, i fall Konstitutions-Utskottet haft rätt att röra vid något annat än hvad i statsrådsprotokollen förekommer, Utskottet borde i främsta rummet låtit sig vara angeläget att anmäla densamma inför Riksdagen. Chefen för Civil-departementet yttrade nemligen den 24 Mars sistlidet år i denna Kammare några ord, hvilka han förut hade fält uti Medkammaren och hvilka han här efter protokollet uppläste

uppläste och således för andra gången gjorde till sina egna. Jag ber få uppläsa något deraf:

“Hvad således först angår frågan om representationens befogethet att ensidigt indraga ordinarie anslag, ansluter jag mig helt och hållet till den af Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns yttrade åsigt. Denna åsigt synes mig hafva blifvit af honom med all erforderlig bestämdhet uttalad, så att den missuppfattning eller misstyndning deraf, hvartill, enligt mitt, förmenande en senare talare gjort sig skyldig, icke skäligen bortifrågakomma. Om än rättsgrundsatsen, att ett i laga ordning tillkommet ordinarie anslag bör af representationen respekteras och förty icke kan utan regeringens medverkan och samtycke indragas, icke finnes med uttryckliga ord uttalad i grundlagen; så faller det sig icke svårt att genom en rättsvetenskaplig utveckling af de särskilda grundlagsbudene och deras historiska genesis deducera denna grundsats. En sådan deduktion åstadkommes dock bättre från den akademiska lärostolen eller i vetenskapsmannens stilla kammare, än på detta rum, der man lämpligast får inskränka sig till att hänvisa till det rättsvetenskapliga arbete, som uti ifrågavarande afseende redan presterats, och det resultat, hvartill man derunder kommit. En dylik hänvisning har redan vid ett förutgående tillfälle lemnats inom denna Kammare, och jag skulle till berörda hänvisning foga flera, om jag icke hade erfarenhet af att man icke följer dylika anvisningar“. Denna anklagelse, som härmed framkastades mot denna Kammare var så grav, att jag förundrar mig att ingen af Kammarens ledamöter deremot protesterade, men sedan tillägger Herr Chefen för Civildepartementet: “För mig har den skrifna lagen aldrig varit och kommer aldrig att blifva den enda rättskällan; och likasom jag erkänner aldrig utflöde ur flera källor än den skrifna lagen, antager jag ock flera berättigade slag af lagtolkning, än den bokstafliga. Ingen lag, således ej heller grundlagen, kan tolkas endast efter ordalydelsen, om än lagstiftaren tanklöst uppställt en sådan lagtolkningsregel“.

Denna “tanklöst“ uppställda lagtolkningsregel ligger icke blott i nu varande 84 § Regeringsformen, som säger, att grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas, utan äfven i den näst föregående paragrafen, som bestämmer, huru en tolkning af grundlagarne skall ega rum, samt en annan paragraf, som stadgar, huru ändring i grundlagarne skall ske. Det kan blott förundra mig, och det har, efter hvad jag hört, förundrat flere andre, att en man, som nu i fem år suttit vid Konungens rådsbord, har haft den sjelfförsakelsen att fungera såsom tillämpare af en lag, hvilken han förklarar hafva tillkommit genom en tanklöshet, utan att han sökt det medel, som ligger icke blott i hans rätt utan äfven i hans pligt att genom en grundlagsändring eliminera en sådan tanklöshet. Men på samma gång jag icke kan förstå detta, kan jag dock fatta Herr Civilministerns tankegång och begripa, huru han kommit till den föreställningen,

Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

att 84 § Regeringsformen har tillkommit genom en tanklöshet. Inom privaträtten finnes hos många jurister den föreställningen, att lagen har flera tolkningskällor än lagens bokstaf. Det kan således hända, att en förblandning skett mellan den konstitutionella rätten och privaträtten. Men hvad jag säkert vet är, att den konstitutionella rätten själf, eller den s. k. statsrätten, icke är någon inspiration ofvan ifrån, utan att den öfver allt, der den existerar, är en trogen kopia af det verkliga samhällsskicket, så vida den icke är en paradox såsom vissa samhällsteorier.

Hvad nu särskildt angår tillkomsten af den nu varande 84 § Regeringsformen, vågar jag tro, att 1809 års lagstiftare icke voro så alldeles tanklösa, som Herr Civilministern förestält sig. De hade för sina ögon det sjuttonde århundradets äfventyrliga statsdoktriner, *Contrat Social*, och förklaringen af de menliga rättigheterna; det var förmodligen icke utan afsigt, och kanske icke utan någon liten klokhet och eftertänksambet, som de införde den regeln, att en grundlag skall tolkas ur grundlagen själf, det vill säga efter jemförelse mellan dess särskilda paragrafer och med afseende på det språkbruk, som den tiden gjort sig gällande, men deremot på det strängaste uteslutit hvarje annan tolkningskälla, än den som ligger inom lagen själf och dess historiska tillkomst. Jag vet icke hvilka de andra källorna skulle vara till tolkning af de svenska grundlagarne, om någon svensk eller tysk statsfilosofi eller möjligen något annat ämne; detta angår mig heller icke, dock tycker jag mig märka, att det icke är filosofien utan matematiken, det indirekta bevisningssättet, som här fått tillsläppa sin metod, nemligen argumentationen *ex absurdo*, hvilken har sitt berättigande inom geometrien, men alldeles icke i fråga om tolkningen af ett fördrag mellan statsmakter.

Den förste reservanten har begagnat detta indirekta bevisningssätt. Han har nemligen sagt, att, om det vore Riksdagen medgifvet att ensidigt indraga hvilket anslag som helst, sådant skulle kunna göra det omöjligt icke blott för alla statsinstitutioner att verka utan äfven för monarken att finnas till, då nemligen det ena efter det andra af de anslag, som äro nödvändiga för att i vårt land styrelsen skall kunna föras, skulle kunna indragas. Den näst förste talaren har redan bemött detta argumentationssätt, och jag kan inskränka mig till den erinran, som jag tror icke i detta fall är alldeles obefogad, nemligen att om absurditeter ifrågasättas för den ena statsmakten, så kan man också med afseende på den andra statsmakten, om icke ifrågasätta absurditeter, åtminstone tillåta sig förutsättningar, som skulle gifva en svensk medborgare, som lefver under grundlagens skydd, den föreställningen, att det svenska folkets rättigheter och det svenska samhällets trygghet icke vore så väl tillgodosedda, som de verkligen äro. Jag behöfver blott påminna om de förslag, som flere gånger varit inom den nya Riksdagen framställda att, med ändring af 13 och 14 §§ Regeringsformen stadga, att Riksdagens samtycke skall fordras till förklaring af krig. Det var icke länge sedan denna Kammare hade tillfälle att höra talas om vissa vådor,

som man ansåg icke hafva varit så fjerran från oss att inkastas i politiska äfventyrligheter, och, om jag minnes rätt, också om den våda, som skulle legat oss nära att få vår indelta armé såld till bundsförvandter åt en främmande makt.

*Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Äfven med afseende på en annan till detta ämne hörande fråga hafva förslag inom Riksdagen blifvit väckta, nemligen att förändra Konungens rätt öfver den ekonomiska lagstiftningen. Men då sådana förslag framstälts, har Konstitutions-Utskottet alltid mött dem med ett skarpt ogillande, ett afvisande, stött derpå, att man, då man vill förändra grundlagsparagrafer, icke får tillåta sig suppositioner, som äro för den första statsmakten förnärmande.

Jag har talat tillräckligt om tolkningsgrunderna. Jag vill nu tala litet om sjelfva tolkningen.

Under de sista riksdagarne, hvilkas förhandlingar hos oss alla äro i friskt minne, är det icke en utan flera gånger, som frågan om de ordinarie anslagens inviolabilitet varit föremål för debatter. Detta var särskildt händelsen år 1869 i fråga om anslag för flottans manskaps durchmarschkostnader, och några uttalanden egde då rum inom denna Kammare, hvilka jag har upptecknat och af hvilka jag ber att få anföra några. En af talarne förklarade, att, i följd deraf att grundlagen förbjuder en frågas återremitterande till Kongl. Maj:t, Riksdagen understundom kan blifva nödsakad att besluta en definitiv, ej vilkorlig, riksstat och således, såsom han uttryckte sig, "gå regeringen i förväg". Denne talare innehar en ansedd ställning icke blott såsom vetenskapsman, utan äfven såsom lärare af rikets grundlagar vid det ena af rikets universitet. Den man, som står stiftandet af vår nya Riksdagsordning närmare än någon annan, förklarade, att de ordinarie anslagen äro åtminstone till en del underkastade samma vilkor som de extra ordinarie, och i den då föreliggande frågan yttrade han: "På samma gång jag anser, att några större rubbningar i de ordinarie anslagen icke böra företagas, utan att de påkallas af verkligt nödtvång eller utomordentliga omständigheter, skulle jag anse det pedantiskt att blott för grundsatsens skull motsätta mig äfven den minsta jemkning". En annan man, som då redan två gånger suttit vid Konungens rådsbord, och som ännu en tredje gång intog ett aktadt rum der, en man, hvars graf vi nu nyligen sett slutas, yttrade följande ord: "Man kan väl icke (af 1830 års Riksdags särskiljande af ordinarie och extra ordinarie anslag) taga sig anledning att tro, att representationen genom uppsättande af den s. k. extra ordinarie statsregleringen skulle hafva afsagt sig rättigheten att ändra den ordinarie statsregleringen, då detta kan ske utan att ärendenas nödiga gång derigenom rubbas." Och han tillade: "Jag kan icke anse annat än oklokt ur synpunkten af regeringens särskilda intresse, om ett sådant får antagas finnas, att tvista härom, då man derigenom intager en fullkomligen ohållbar ställning, uti hvilken, så snart på allvar uppstår fråga om representationens rätt att bestämma öfver alla anslag, vare sig af s. k. ordinarie eller extra ordinarie beskaffenhet, man ovilkorligen måste blifva slagen".

Annatan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

En tredje talare yttrade sig så här: "Anslagen äro af två slag, den ordinarie staten, som afser ständiga eller fortfarande förhållanden, och den extra ordinarie, som afser tillfälliga behof. I båda dessa slag af statsreglering kan Riksdagen icke vara bunden för längre tid än statsregleringsperioden omfattar eller under ett år; men å andra sidan bör representationen ovilkorligen undvika att ensidigt göra inskränkningar i sådana utgifter, som beröra tredje mans rätt, såsom t. ex. nedsättandet af löner eller sådana, som äro nödvändiga för statsmaskinens orubbade gång, såsom indragning af embetsverk. *Ingalunda kan dock representationen vara frigtagen från sin lika ovilkorliga pligt att göra sådana inskränkningar i statsregleringen, som finnas behöfliga och kunna ske utan förfång för tredje mans rätt eller rubbning i organisationen*". Denne man intog ett år derefter en plats vid Konungens rådsbord, som han likväl nu har lemnat.

Det är således icke blott de, som förfäktat Riksdagens rättigheter, som här gjort gällande den åsigt, att de ordinarie anslagen stå under Riksdagens beslutanderätt, utan äfven de, som särskildt äro kända för att hålla på kronans, och jag vill allra minst bidraga till att inskränka dess prerogativ, emedan jag af själ och hjerta hyllar idén om en stark regeringsmakt såsom motvigt mot en stark folkmakt.

Hvad jag nu anfört må vara nog för att visa, att aktade män, hvilka hafva fullt ut lika mycket intresse för upprätthållandet af kronans rättigheter, som Konungens nuvarande aktade rådgifvare, hafva haft en helt annan föreställning om meningen med de ordinarie anslagen än den nuvarande chefen för Civildepartementet.

Nu är det visserligen sant, att man icke längre håller så mycket på skilnaden mellan ordinarie och extra ordinarie anslag; ty det finnes extra ordinarie anslag, på hvilka stater äro grundade, hvilka det vore icke blott oklokt, utan orätt att indraga. Men dess mer har man fäst sig vid 89 § Regeringsformen, som anses gifva en karakter af inviolabilitet åt allmänna inrättningar, och derunder har Herr Civilministern med en högst egendomlig grundlagstolkning också subordinerat alla offentliga befattningar. Hans anförande till statsrådsprotokollet i Maj 1874 går ut derpå, att hans uppfattning af grundlagens lära om de ordinarie anslagen är så mycket obestriddigare, som Konstitutions-Utskottet vid 1809 års riksdag hade gifvit en "authentisk förklaring" af hvad med allmänna inrättningar och allmänna tjänster bör förstås. Jag vet icke i hvilken mening Herr Civilministern tager ordet autentisk; efter mitt förstånd och det enda språkbruk jag känner, borde väl en autentisk tolkning af lag vara en tolkning, som är lika berättigad med lagen själf, och följaktligen med denna identisk. Nu förhåller det sig icke bättre än så, att den af Civilministern åberopade, så kallade autentiska lagtolkningen är ingenting annat än en polemisk fras, hvarmed 1809 års Konstitutions-Utskott bemötte en invändning, som var uppkastad från Bondeståndets sida, och denna "authentiska lagtolkning" vann så litet godkännande

af 1809 års Riksdag, att presterståndet förklarade sig uttryckligen protestera mot en sådan uppfattning af allmänna inrättningar, att de ecklesiastika tjänsterna skulle kunna derunder subsumeras. För öfrigt anhåller jag att få fästa uppmärksamheten på den ganska viktiga omständigheten, att det ställe ur Konstitutions-Utskottets memorial, som af Herr Civilministern citerades, angick den då varande 34 § Riksdagsordningen, som innehöll instruktionen icke för Stats-Utskottet, utan för Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet. Detta Utskott hade naturligtvis icke annat att göra än att föreslå anmälningar hos Kongl. Maj:t af önskingar i ämnen, som rörde rikets allmänna hushållning, men alldeles icke att befatta sig med förslag till indragningar af löner, hvilket tillhörde Stats-Utskottet. Så betraktade man också saken vid 1809 års riksdag. Flere motioner väcktes der om biskops-embetenas indragning; men dessa motioners behandling förbereddes icke af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, utan af Stats-Utskottet, och, om jag icke minnes orätt, afgjordes Riksdagens beslut i frågan genom votering i förstärkt Stats-Utskott, sedan två Stånd stannat mot två. I fall man får tillerkänna lösryckta bitar ur ett memorial värdigheten af en autentisk lagförklaring, då har visserligen 1809 års Konstitutions-Utskott gifvit en autentisk förklaring af hvad som menas med det i 89 § af grundlagen förekommande ordet "grunderna". På ett ställe säger nemligen Utskottet i fråga om en anmärkning, som gjordes derom att icke kollegiernas antal och namn blifvit i grundlagen införda: "Kollegiernas organisation beror ofta af tillfälligheter. Alla tjänster äro gjorda för staten, ej för deras innehafvare, och då statens behof allena är grunden för embetsverkens förändrade eller bestående inrättning, hade det visserligen icke varit nyttigt eller välbetänkt att genom en förhastad stadfästelse lägga hinder i vägen för möjliga förbättringar". Om vi nu skola hos grundlagens egne stiftare söka en definition på de mycket omtalade "grunderna" i 89 § Regeringsformen, så är det sålunda alldeles icke penningeanslagen, som förutsätts grundlägga de allmänna institutionerna i riket, utan det är rikets behof af dessa institutioner, och det är icke tänkbart att Riksdagen skulle vara utesluten från pröfningen af detta behof, derföre att Riksdagen en gång har ställt till Kongl. Maj:ts disposition medel till att upprätthålla sådana anstalter. För den motsatta åsigten har åberopats den omständigheten att, då staten utvecklar sig till allt större och större dimensioner, har Riksdagen i alla fall genom sin rätt att vägra nya anslag ett tillräckligt band på Regeringen; men å andra sidan bör dervid anmärkas att, om staten utvecklas och nya grenar på densamma utskjuta, är det äfven gamla grenar som förtorka, och skulle det väl då vara Riksdagen förbjudet att åt statsverket bespara sådana anslag, med hvilka förtorkade och otjenstbara delar af administrationen uppehållas? Jag vill icke i detta afseende anföra något exempel, ehuru ett mycket slående sådant ligger helt nära till hands, hvilket icke kan vara förglömdt hvarken af Kammaren eller Utskottets ledamöter. Hvad Kommerskollegium särskildt

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

angår, hemställer jag, om någon kan säga, att den af 1874 års Riksdag beslutade nedsättningen i detta embetsverks stat varit egnad att på minsta sätt lägga hinder i vägen för förvaltningens jemna gång? Jag skulle icke ens tro, att någon af Konungens rådgifvare skulle vilja påstå detta; ty i sådant fall skulle väl Regeringen icke hafva låtit den plats inom embetsverket, under nära hälften af sista decenniet stå obesatt, för hvilken Riksdagen, så länge frågan om embetsverkets organisation är oafgjord, ansett lönen kunna åt statsverket besparas.

Der är en annan sak, som icke är utan vikt för tolkningen af grundlagens föreskrifter i afseende å beskattningen och Riksdagens rätt öfver de ordinarie anslagen, och det är den uppfattning, som Kongl. Maj:ts egen regering gjort gällande. Om vi gå litet tillbaka i de förra riksdagarnes historia, så finna vi, att regeringen icke själf måtte varit så säker på sin tolkning af de ordinarie anslagens okränkbarhet, eftersom Kongl. Maj:t under tre eller fyra förflutna årtionden låtit sig vara särdeles angeläget att genom besparingar skapa vissa fonder, undandragna Riksdagens kontroll, för att på detta sätt till en viss grad ställa sig oberoende af Riksdagens större eller mindre frikostighet i anslagsväg, och vi minnas alla, huru Riksdagen, och isynnerhet de båda folkvalda Stånden, mycket lifligt motsatt sig accumuleringen af sådana fonder.

Om nu Konungens rådgifvare varit fullt öfvertygade om riktigheten af den grundlagstolkning, de sökt göra gällande, är det icke heller för mig rätt klart, hvarför de lagt så mycken vikt på att genom en förändring af 80 § Regeringsformen få ett särskildt hägn för de anslag, som skulle blifva erforderliga för en ny militärorganisation; ty äro de ordinarie anslagen undantagna från Riksdagens bevillningsrätt, så är det klart, att detta undantag måste vara lika väl gällande i afseende å de militära anslagen, som i fråga om alla andra.

Jag ber att för ett ögonblick få återkomma till den föregifna absurditeten i grundlagen. För att komma till denna resonnerar man ungefär på följande sätt. Det är allmänt erkänt, att 1809 års lagstiftare, i andra hänseenden åtminstone, icke voro tanklösa, utan tvärtom handlade de med ett synnerligt förutseende och klokhet. Huru är det då möjligt, säger man, att de skulle i grundlagen nedlagt en grundsats af den beskaffenhet, att Riksdagen genom dess tillämpning skulle kunna göra all förvaltning, allt ordnadt samhällsväsen omöjligt? Utan tvifvel tänkte icke 1809 års lagstiftare, att det svenska folkets representanter någonsin skulle urarta till ett sådant oförstånd och en sådan samvetslöshet, att de skulle undandraga Kongl. Maj:t de för statsverksamhetens uppehållande erforderliga medlen. Men de hade derjemte en särskild anledning att icke befara något särdeles deraf, att full förfoganderätt öfver anslagen lemnades i Riksdagens händer, uti den stora mängd af ekonomiska utvägar, som stodo till buds i den tidens indelning, icke blott den militära, utan äfven den civila och ecklesiastika. Den svenska rikshushållningen var på den tiden jemförlig med de flesta enskilde jordegares hushållning. Man lefde

på naturprodukterna af sin egendom, och fylde genom dessa eller binärningar till jordbruket sina dagliga behof, och på samma sätt hade staten för bestridande af sina behof tillgång i de ordinarie inkomster, hvilka grundlagen säger icke få undandragas Kongl. Maj:ts disposition. Efter hand ökades emellertid behofven, och den enskilde hushållaren måste, då hans egendom och dess afkastning icke tillväxte i mån af de ökade behofven. se sig om på andra håll efter medel att tillfredsställa sina och familjens behof, antingen genom yrkesverksamhet eller på något annat sätt. På samma sätt växte äfven det svenska samhällets behof och måste fyllas genom extra anslag eller inkomstmedel, hvilka småningom ökades i den proportion, att de vid tiden för den nya riksdagsordningens tillkomst uppgingo till ungefär $\frac{3}{4}$ af hela inkomstbudgeten. Sedan har visserligen denna proportion skenbart minskats, till följd deraf att jernvägstrafikmedlen ingå bland de ordinarie inkomsterna med en betydande summa; men, reducerar man trafikmedlen till deras verkliga behållning, blir resultatet, att $\frac{5}{6}$ eller åtminstone $\frac{4}{5}$ af statens ordinarie utgifter bestridas med extra inkomster, hvilkas beviljande ensamt bero af Riksdagen.

1809 års Riksdag handlade för öfrigt efter samma grundsats som 1874 års Riksdag tillämpat i förevarande fråga. Den gjorde indragningar på första hufvudtiteln icke blott af de anslag, som vorut åtnjutits af Hertigen af Södermanland, utan ock af det som var anvisadt åt prinsessan Sofia Albertina. Den gjorde äfven minskningar på andra hufvudtitlar, särdeles på den militära staten, der 40 till 50 befattningar indrogos, dock att märka med iakttagande deraf, att ingen innehafvares rätt kränktes. Jag kan således icke föreställa mig annat, än att 1809 års lagstiftare voro fullt medvetna af sin rätt öfver de ordinarie anslagen lika med de extra; men de förutsatte icke, att Riksdagen en gång skulle komma att missbruka denna rätt, och jag vågar hemställa till Kammaren och till ledamöterna af Konungens Statsråd, huruvida Riksdagen hittills slagit in på en sådan bana, att man behöfver befara att Riksdagen genom anslagsvägran skall göra all regering och allt ordnad statsskick omöjligt. Jag tror icke det. Man kan hafva olika tankar om ändamålsenligheten af de nedsättningar i anslag, som af Riksdagen blifvit gjorda; men jag tror icke, att man kan säga att något egentligt men deraf uppkommit. Ju större ansvar en person eller korporation har, ju större det erkända området för dess makt är, desto strängare ställas också fordringarna på dess omdöme och pligtkänsla. Min öfvertygelse är att, så länge tvisten pågår om Riksdagens rätt att behandla de ordinarie anslagen lika med de extra, skall också Riksdagen, eller åtminstone någon fraktion af Riksdagen, kunna känna sig retad och sporrad att gå till yttersta gränserna af sin makt. Men om det öppet, icke blott förtroendefullt, utan äfven fordringsfullt lägges på Riksdagens samvete att icke vägra anslag till fyllande af verkliga behof, då vill jag tro, att "den oansvarige voteringsmedeln", hvarom här blifvit taladt, icke lägges i urnan utan känsla af det ansvar, som kommer att drabba gerningsmannen, och som i alla

Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

händelser kommer att förr eller senare utkrävas af hans eget samvete. Konungen står icke heller alldeles värlös för den ökade makt, som genom den nya Riksdagsordningen utan tvifvel blifvit Riksdagen tillagd. Han har rätt att upplösa Riksdagens Kamrar, och jag vet ingen anledning till en sådan åtgärd, som vore bättre rättfärdigad, än om Konungens rådgifvare funnit att Riksdagen missbrukat sin makt genom att träda öfver gränserna för sin befogenhet. Om ett dylikt maktmissbruk af Riksdagen egt rum vid behandlingen förra året af anslaget till Kommerskollegium, hade ingen fråga kunnat uppstå om omöjligheten att mot en Konungens rådgifvare, som af sådan anledning tillstyrkt Kamrarnes upplösning, tillämpa 106 § Regeringsformen. Jag tror icke heller, att opinionen hos svenska folket i allmänhet skulle uppresa sig emot en sådan upplösningsåtgärd, i fall den vore af Riksdagens öfvergrepp föranledd; ty, om jag känner sinnet hos det svenska folket och särskildt hos dess allmoge, så tycker denna om ett starkt ord, sagdt i rätt tid, men än mer en stark handling, utöfvad i rätta stunden. För ett par år sedan fäldes vid ett liknande tillfälle med detta af en högt aktad och högt stäld ledamot af denna Kammare några ord, som jag icke kan neka mig nöjet att här anföra: "Ehuru svenska folket högt älskar sin frihet, älskar det ock att känna styrkan af de händer, i hvilka det skall kunna med förtroende lägga ledningen af sina öden. Det kan skänka den goda viljan, de ådagalagda insigterna, de redbara egenskaperna den aktning de förtjena, men sitt förtroende skänker det endast den kraft, som vet att försvara icke blott sin plats, men också sin ställning." Jag hoppas, att de ord, som denne man då utsade, skola förblifva den svenska Riksdagens och hela det svenska folkets framtida lösen. För min del skulle jag gerna hafva sett om, när en Konungens rådgifvare ansett sig behöfva häfda Konungens prerogativ, han gjort detta på ett sådant sätt, att det hade känts, att man fått riktigt veta och begripa, att detta prerogativ verkligen vore häfdadt, och jag tror, såsom nyss är sagdt, icke att ett sådant häfdande skulle möta ogillande af det svenska folket. Det är med så mycket mera lugn, jag kan sluta mig till den tolkning af grundlagen, jag här sökt göra gällande, som jag tror, att, om Riksdagen en gång skulle göra sig skyldig till ett verkligt grundlagsbrott, så skulle, om den Riksdagen hemskickades, en dom fällas öfver den af det svenska folket och den svenska allmogen, hvilken den pligtförgätne representanten aldrig skulle glömma.

Friherre De Geer, Louis: Af de tänkesätt, jag hyser och flera gånger uttalat äfven på detta rum, är det en naturlig följd, att jag för min del skulle önskat, att Konstitutions-Utskottet hade undertryckt den anmärkning, som dess betänkande innehåller. Då emellertid denna anmärkning nu blifvit Kammaren förelagd att deröfver besluta, och öfverläggning redan derom uppstått, anhåller äfven jag att med några ord få tillkännagifva min mening,

ehuru jag visserligen icke har något egentligt nytt i ämnet att säga.

Hvad först angår den grundlagstolkning, omkring hvilken hela denna fråga egentligen rör sig, så måste jag bekänna, att jag icke i 89 § Regeringsformen kan finna det stöd, som Statsrådets ledamöter velat derifrån hemta, för åsigten att Riksdagen icke egt rätt att indraga någon del af det på Kommerskollegii stat uppförda ordinarie anslag. 89 § Regeringsformen handlar om sådant, som faller inom Konungens uteslutande lagstiftningsrätt, derom Riksdagen endast har att uttala underdåniga önskingar, och dertill lära väl icke anslag kunna hänföras. Kunde man verkligen till sådana grunder för allmänna inrättningar, som 89 § Regeringsformen afser, räkna äfven anslag, så skulle deraf följa, icke allenast att Riksdagen i fråga om förändring af dessa grunder och anslag endast hade att uttala underdåniga önskingar, utan äfven att Kongl. Maj:t egde att efter behag förändra dessa grunder eller anslag, hvilket vore en uppenbar orimlighet. Efter min tanke är det just ett af vår grundlags största fel, att den icke gjort allmänna inrättningar för styrelsen och rikets allmänna hushållning till föremål för Konungs och Riksdags gemensamma beslutanderätt, utan i stället gjort dem beroende af särskilda beslut från de båda statsmakterna, på det sätt att på Kongl. Maj:t ankommer en del eller bestämmandet af sjelfva organisationen, och på Riksdagen en annan del eller de anslag, som äro dertill nödiga. Då nu emellertid en dylik allmän inrättning icke kan komma till stånd endast genom den ena statsmaktens åtgärd, är det nödigt, för att bringa en sådan inrättning till verkställighet, att derom sker ett slags aftal eller öfverenskommelse mellan de båda makterna, och det ligger i sjelfva naturen af en öfverenskommelse, att den icke kan ensidigt rubbas af den ena kontrahenten, så vida icke förbehåll derom blifvit gjordt vid öfverenskommelsens ingående eller densamma är afslutad endast för viss tid. Derföre har också i regeln och med rätta hvarken Kongl. Maj:t eller Riksdagen ansett sig ega befogenhet att ensam rubba ett på ordinarie stat uppfördt embetsverk. Nu har jag visserligen hört till och med påstås, att Riksdagen icke skulle ega rätt att binda en efterföljande Riksdag genom att fastställa ett anslag för längre tid än en statsregleringsperiod. Vore det så, skulle Sverige knappt kunna göra anspråk på att anses för ett ordnadtt samhälle. Staten skulle då icke kunna upptaga ett lån på längre återbetalningstid, icke ingå en traktat, såsom till exempel Öresundstraktaten, hvilken förband staten att betala en viss afgift under flera år, icke försäkra en tjänsteman om en lifstidspension o. s. v. Annu har jag icke heller hört någon vilja påstå, att Riksdagen eger rätt att indraga lönen för en embetsman, som på grund af laga fullmakt är berättigad att uppbära densamma. Men kan nu Riksdagen ikläda sig en sådan flerårig förbindelse i förhållande till en enskild person, måste den väl kunna det också i förhållande till Konungen, och det är just detta Riksdagen gör då den på ordinarie stat uppför ett embetsverk och bemyndigar Konungen att utfärda fullmakt för em-

*Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

bedsmännen i verket. Det är också klart, att, om Riksdagen eger rätt att åtaga sig sådana förbindelser, det icke behöfver stå i grundlagen, att Riksdagen icke har rätt att återtaga hvad den en gång gifvit; ty detta följer af allmänna rättsgrundsatser. Det lärer väl icke heller kunna dragas i tvifvel, att vår grundlag hvilat på en sådan förutsättning, desto hellre som denna nödvändigtvis framgår ur sjelfva begreppet af en konstitutionel monarki, hvilken styrelseform grundlagen haft den största omsorg att hos oss söka förverkliga. Utöfvar Riksdagen makt att efter behag förfoga öfver eller sätta ur verksamhet regeringsmaktens organer, handlar den efter min tanke i alla händelser oklokt, den må vara dertill grundlagsenligt berättigad eller icke. Jag anser derföre, att 1874 års Riksdag gjorde ett missgrepp, då den indrog en del af anslaget till Kommerskollegium, utan afseende på om denna indragning af Kongl. Maj:t medgafs eller icke; men jag finner på samma gång, att detta Riksdagens beslut hade sin förklaring och i väsendtlig mån förmildras af de omständigheter, hvarunder det fattades. Först och främst kan det icke nekas, att en handske var utkastad, som Riksdagen måste känna sig frestad att upptaga. För det andra är grundlagen minst sagdt otydlig, och åtskilliga prejudikater funnos att åberopa för den tolkning, Riksdagen omfattade, och för det tredje var detta beslut till sitt innehåll så beskaffadt, att någon våda af detsamma i och för sig icke kunde uppstå, då nemligen Riksdagen beviljade just det anslag, som var behöfligt för att uppehålla det status quo, hvilket Konungen sjelf hade anordnat. Det var derföre efter min tanke icke fullt välbetänt af chefen för Civildepartementet att under öfverläggningen till detta beslut förklara, att af detsamma nödvändigt skulle framkallas en konstitutionel konflikt. Hade så varit förhållandet, borde också något af de medel hafva anlåtats, som för sådant fall stå till buds och hvarom ett par talare redan gjort antydningar, antingen att söka få frågan skjuten under Riksrätts dom genom att i trots af Riksdagens beslut anordna medlen, eller att upplösa Riksdagen eller den ena af Kamrarne, eller ock slutligen att före beslutets fattande göra frågan till en så kallad kabinettsfråga. Intet af detta har skett, och det har efter mitt förmenande varit ganska välbetänt. Regeringen har visserligen under ett försök att bevara skenet af konsekvens med det uttalande, chefen för Civildepartementet haft, i sjelfva verket likväl låtit bero vid Riksdagens beslut, och för detta synes mig Regeringen åtminstone icke böra klandras. I denna sak kan jag hvarken gilla det sätt, hvarpå Riksdagen handlat, eller det sätt, hvarpå Chefen för Civildepartementet talat; och jag skulle heller icke gilla om man sökte att för några ords skull åstadkomma en tillämpning af 107 § Rege-
ringsformen. och detta mot en ledamot af Konungens råd, som deruti inlagt så stora förtjenster som Statsrådet Bergström.

Jag anhåller, att betänkanDET måtte läggas till handlingarne.

Herr Ribbing, Sigurd: De två ledamöter af Konstitutions-
Utskottet, som hittills haft ordet, hafva båda börjat med att be-

klaga, huruledes hvarje med anledning af statsrådsprotokollens granskning framstald anmärkning mot Regeringen ådragit Utskottets ledamöter klander, eller, såsom den ene af de årade talarne uttryckte sig, redan uttalandet af en anmärkning vid konungamaktens utöfning i denna Kammare stälde den anmärkande på de anklagades bank, under det att å andra sidan frånvaron i det betänkande, Utskottet efter nämnda granskning har att afgifva, af hvarje anmälan af eller påminnelse vid Regeringens åtgärder, mötts med icke mindre ogillande. Hvad skäl dessa uttalanden i föregående händelser i Kammaren kunna ega eller icke, känner jag icke, då jag här är nykomling. Men hvad jag känner är 107 § Regeringsformen, och enligt den är Kammarens uppgift, så vidt jag kan se, icke att hvarken klandra eller berömma Utskottets ledamöter, utan helt enkelt att pröfva, huruvida den regeringshandling, Utskottet med åberopande af 107 § anmält, föranleder Riksdagen till den skrifvelse till Konungen, hvarom paragrafen handlar. Något klander eller beröm åt Utskottets ledamöter behöfver dervid enligt min tanke alldeles icke att komma i fråga, och skall det ej heller från mig, utan ämnar jag att blott hålla mig till den förevarande saken. Här har blifvit taladt om och mer eller mindre utförligt motiveradt, att 107 § Regeringsformen skulle vara antiqverad. Detta påminner mig om ett bekant uttryck, beträffande lagar och deras tillämpning, som jag till fullo gillar, och vill tillegna mig såsom mitt eget; det heter: lydnad för gällande lag, men med fri rätt att fordra en bättre. Anser man en lag antiqverad, då må man, ja, man är, så vidt jag förstår, skyldig att försöka deri vinna ändring. Så länge sådant med 107 § Regeringsformen icke skett, så länge blir den, och endast den, den måttstock, efter hvilken bör bedömas och afgöras betydelsen af den af Konstitutions-Utskottet gjorda anmälan, liksom giltigheten af hvad i betänkandet angående den anmälda regeringsåtgärden eller, rättare sagdt, det klandrade yttrandet blifvit framstaldt. Från den synpunkt, som jag nu angifvit, ber jag att få yttra min åsigt om, huruvida hvad Konstitutions-Utskottet här anført bör anses föranleda till en sådan skrifvelse, som 107 § Regeringsformen omtalar eller icke.

De af Utskottet anförda skäl, hvilka jag kan kalla sådana, för denna anmälan synas mig alla hafva det felet, att de icke bevisa hvad de skulle bevisa, d. v. s. de utgöra ingen bevisning för den ifrågavarande handlingens grundlagsvidrighet eller rättare sagdt för grundlagsvidrigheten af Herr Civilministerns yttrande till statsrådsprotokollet den 29 Maj sistlidna år, utan söka alla att bevisa något annat, som till saken icke hör. Det är tre dylika argument, som i Utskottets motivering förekomma, och vid hvilka jag skall anhålla att med några ord om hvarterda få fästa mig.

Det ena består deri, att Civilministern skall hafva framkallat hvad Utskottet kallar kontroversen mellan Kongl. Maj:ts Regering och Riksdagen, ett argument, hvars betydelse såsom bevis för felaktigheten af Civilministerns klandrade yttrande, är af den förste af Konstitutions-Utskottets ledamöter, som hade ordet, när-

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

mare formuleradt derhän, att Civilministern i och med det uttalande i Kammaren, hvilket skall hafva framkallat kontroversen, yttrade sig *oklokt* såsom Konungens rådgifvare, och särskildt oklokt då han under debatten uttalade ett hot mot Riksdagen. Jag tror mig icke behöfva närmare i bevis utföra det påstående, att, om en Konungens rådgifvare under en *debatt* i Riksdagen faller ett oklokt yttrande, han dermed icke i sina *rådslag* inför Konungen visat sig sakna sakkännedom och intresse för rikets sannskyldiga väl, eller icke med nit och oväld utöfvat sitt statsrådsembete. Det var det första argumentet.

Det andra i Utskottets betänkande förekommande, är, att Riksdagen eger rätt att, oberoende af Regeringen, ändra ordinarie anslag. Ser man nu på det referat, Utskottet i sitt betänkande sjelft lemnat af Civilministerns anförande till statsrådsprotokollet just i det anmärkta ärendet; hvarpå är det, enligt detta, såsom jag antager, riktiga referat, som han stödt sitt klandrade förfarande eller yttrande till statsrådsprotokollet beträffande presidentslönen i Kommers-kollegium eller den del af denna lön, som Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t förmålt sig hafva indragit? *Icke* derpå, att samma lön vore ett *ordinarie anslag*, hvilket såsom sådant ej utan Konungens samtycke skulle kunna af Riksdagen ändras, utan derpå, att frågan rörde en *allmän inrättning* och förty vore ett ärende, som enligt Civilministerns tanke subordinerade under 89 § Regeringsformens stadgande, hvaremot det enda uttryck i anförandet, i hvilket nämnes om ordinarie och extra ordinarie anslag, der förekommer blott för att påminna om, att anslaget till lön åt presidenten i Kommerskollegium såsom ett ordinarie anslag skulle fortfara till dess det blefve upphäfdt. Hvem som skulle upphäfva det eller huru det skulle gå till dermed, derom talas deremot icke i anförandet. Civilministern påminner blott om att anslaget såsom ordinarie är ett sådant, som icke är gifvet endast för ett år eller ej behöfver upphäfvas för att upphöra eller, med andra ord, för att dö af sig sjelf. Man må sålunda hysa om ordinarie och extra ordinarie anslag, och Riksdagens rätt i anseende till det ena och det andra slaget, hvilken åsigt man vill, derom är icke fråga i Civilministerns anförande, ej heller stödes detta yttrande derpå, utan det står och faller till sin riktighet med tolkningen af 89 § Regeringsformen.

Det tredje argumentet ändtligen utgöres af det resonement, i och med hvilket Utskottet söker bevisa att ordet "grunder" i den sist citerade paragrafen Regeringsformen icke betyder penningar eller de för allmänna inrättningsars uppehållande erforderliga anslag. Det skall jag för min del mycket gerna medgifva, men tillägger till detta medgifvande, att Civilministern aldrig heller påstått eller åberopat något sådant. Detta tredje argument handlar således, också det, om en annan sak, än den ifrågasvarande, ty hvad som är fråga om, är Civilministerns yttrande, att Riksdagen öfverskridit sin befogenhet, då Riksdagen indragit de 6,000 kronorna, som utgjort ett vilkor för beståndet af ett så-

dant allmänt verk eller inrättning, som är att hänföra under skyddet af 89 §.

Några andra skäl, som synas mig förtjena namn af sådana, till stöd för det förment grundlagsvidriga och felaktiga i Civilministerns yttrande, har jag ej kunnat finna i Utskottets betänkande. Bland de tre anförda skulle möjligen det sista kunna anses upphjelp genom hvad som yttras i ett stycke på 8 sidan af betänkandet. Det är det stycket, der det erinras om att grundlagarne skulle tillämpas efter ordalydelsen, men att ingenstädes i grundlagarne står ett ord, om att svenska folkets urgamla rätt att sig sjelf beskatta skulle vara underkastad någon inskränkning. Härmed har jag nu kommit till hvad som synes mig vara den positiva och direkte afgörande grunden för bedömande och beslut i anledning af Utskottets anmälan. Den ärade ledamot af Konstitutions-Utskottet, som före mig hade ordet, har i sammanhang med det nyss citerade om grundlagens tillämpning efter orden, mycket klandrat den ofvan anförda tolkning, Herr Civilministern gifvit åt 89 § Regeringsformen, och ansett, att det endast vore tysk eller svensk rättsfilosofi eller indirekt bevisning — hvilken senare han tycktes anse betänklig — som ledde till den åsigt, hvartill ministern kommit, eller att, enligt 89 § Regeringsformen Riksdagen icke kan ensidigt besluta indragning af ett ordinarie anslag gifvet till löner för ett ordinarie embetsverk. Jag må emellertid säga, att för en sådan tolkning behöfs hvarken tysk eller svensk rättsfilosofi, utan blott hvad den ärade talaren sjelf uppgaf såsom på en gång den rätta betydelsen af stadgandet om grundlagens tolkning efter ordalydelsen och tillika såsom regel för all grundlags tolkning: att grundlagen skall tolkas ur sig sjelf. Jag vill nu blott fråga, hvad menas med att *tolka* en lag? Jo, att söka klart och bestämdt göra sig reda för eller uppfatta och förstå den, nemligen lagen, ej uteslutande en enda paragraf deri, utan alla i sitt sammanhang med hvarandra eller såsom ett helt, *en* lag. Är nu detta att "tolka" eller förstå lagen, och det "ur den sjelf," då blir ock den första allmännaste och ovilkorliga regeln därför, att ingen paragraf i densamma så uppfattas eller tolkas, att paragrafen med den uppfattningen kommer i en uppenbar och snörrät strid, det är i motsägelse mot en annan del eller paragraf af samma lag. Kommer jag vid min tolkning af en paragraf i grundlagen till en uppenbar motsägelse mot hvad andra paragrafer i samma lag innehålla, då måste jag förutsätta ett af två alternativ, antingen att grundlagsstiftaren saknat sundt förnuft, när han stiftat lagen, eller att jag vid tolkningen fattar den galet. Låt oss alltså "tillämpa" 89 § Regeringsformen så, att "grunder" *icke* betyder "penningar," så påstår jag ändock, att, enär icke utan Kongl. Maj:ts medgifvande ett allmänt verk eller inrättning kan upphävas, allra minst en sådan, till hvars instiftande och anordnande Riksdagen sjelf bidragit med anslag, då följer häraf, att man icke får utsträcka betydelsen af svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta derhän, att Riksdagen kan borttaga ett anslag till ett embetsverk, utan hvilket detta embets-

Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

Annälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

verks existens är omöjligt, och att en sådan tolkning är falsk, så länge jag icke anser och påstår grundlagens stiftare hafva saknat sundt förnuft. "Grunder" betyda icke i 89 § "penningar" — det medgifves — men penningar äro i fråga om ett embetsverk med aflönade embetsmän en *conditio sine qua non* för embetsverkets bestånd. Kan nu ett embetsverk icke rubbas utan Konungens medgifvande, så kan Riksdagen icke heller indraga de för dess fortvaro nödiga penningeanslag. Vore *det* betydelsen af 84 §, så stode Regeringsformen i motsägelse mot sig sjelf.

Jemte de af mig förut anförda och granskade skäl, som i utskottsbetänkandet anföras för den derstädes under åberopande af 107 § Regeringsformen gjorda anmälan, hafva åtskilliga andra mer eller mindre intressanta och tänkvärda uppgifter i antagen betydelse af sådana skäl blifvit framställda dels i Utskottets betänkande och dels nu i Kammaren af de ärade försvararne af det-samma. Så har man sagt, att anmälan skett, emedan det vore så nyttigt att få den så kallade kontroversen under diskussion, och att redan detta varit ett skäl för Utskottet att draga fram den. Jag får säga att, så vidt jag förstår 107 § Regeringsformen, så innehåller den intet stadgande eller ens någon tillåtelse att i detta så kallade *déchargebetänkande* draga fram alla möjliga betraktelser i allehanda frågor om hvad som är behörigt för Konungen eller Riksdagen, utan endast att, anser Konstitutions-Utskottet, att Konungens rådgifvare i sin *embetsförvaltning* — icke i ett enskildt fall utan i *allmänhet* — visat bristande nit och skicklighet, då skall *det* anmälas för Riksdagen, som, om den dertill finner skäl, beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Efter min tanke får just enligt en sträng grundlagstolkning efter ordalydelsen detta *déchargebetänkande* alltså icke innehålla andra anmälanden än dem, om hvilka åtminstone Utskottets egna ledamöter hafva den åsigten, att de böra eller kunna sättas i fråga att föranleda skrifvelse till Konungen. Så mycket mer besynnerligt förefaller det då, att en af Konstitutions-Utskottets ledamöter, som icke reserverat sig mot Utskottets beslut, sjelf förklarar, att han icke vill att den gjorda anmälan skall föranleda en skrifvelse. Hvarföre har då anmälan skett? Emedan det anmälda, vore "högst anmärkningsvärdt?" Är det att, såsom den ärade talaren sade sig vilja, lyda 107 §? Man har antydt såsom obehagligt för Riksdagen, att en Konungens rådgifvare framställer och motiverar inför Konungen en åsigt, som är sådan att Riksdagen kan sätta i fråga om den är rätt eller orätt enligt grundlagen. Ja! det är sant, att sådant kan vara obehagligt för Riksdagen och dess makt, men att rådgifvaren derigenom skulle hafva begått ett sådant fel i sina rådslag, att han visat bristande nit för rikets sannskyldiga nytta, torde vara svårare att visa. Man har disputerat om, huruvida Civilministerns yttrande till statsrådsprotokollet vore att betrakta såsom blott en thes eller ej, om det vore en theoretisk sats eller en praktisk handling. Jag kan för min del lemna *den* kontroversen alldeles derhän. Är yttrandet blott en thes, då är det icke ett rådslag, ty rådslag enligt vanligt språkbruk är något,

som innebär eller hänförer sig till och söker gifva riktning åt en handling. Om så åter är att det icke är en thes, utan mera, så betecknar det, sade en ärad Utskottsledamot, en hos Konungen mot Riksdagen gjord beskyllning, som icke ens en enskild person är pliktig att tåla; och en sådan skall Riksdagen tåla? Jag vill då fråga om Statsrådet Bergström gjort sig skyldig till något sådant och se till huru härmed sig förhåller. Enligt hvad som upplyses af det på 5:te sidan af Utskottets betänkande förekommande referat af statsrådsprotokollet, vidtog Statsrådet den klandrade åtgärden, då för Kongl. Maj:t föredrogs en Riksdagens skrivelse, som bland annat innehöll underrättelse om att Riksdagen beslutat indraga de 6,000 kronorna till presidentlönen, och hvori Riksdagen dessutom begärde hos Kongl. Maj:t framläggande af proposition på Kommerskollegii indragning eller förändrade organisation. När detta föredrogs, fälde Statsrådet det klandrade yttrandet såsom skäl för, att Kongl. Maj:t, under det han vidtogte åtgärder i fråga om Kommerskollegii indragning — och sådana åtgärder *har* Kongl. Maj:t sedan vidtagit — deremot, hvad anginge den andra delen af skrifvelsen och oaktadt den anmälda indragningen af en del af presidentslönen i Kommerskollegium, likväl skulle anbefalla Statskontoret att fortfarande på Kommerskollegii stat låta uppföra lönen till en president; hvilket nemligen Civilministern på af honom anförda grunder ansåg vara fullt öfverensstämmande med 89 § Regeringsformen. Är nu, frågar jag, detta klandrade yttrande, äfven om jag, på nu nämnda sätt, tager det såsom ett praktiskt rådslag och derjemte ponerar, att den uppfattning af 89 § Regeringsformen, hvarpå Civilministern stöder detsamma, vore lika oriktig, som den, enligt mitt omdöme är riktig, är, säger jag, äfven med dessa båda antaganden, detta yttrande eller så kallade rådslag af den vikt och betydelse i och för beskaffenheten af Civilministerns utöfvande af sitt embete, att han genom detsamma ensamt kan sägas hafva, icke i ett visst fall — ty derom handlar 106 § — utan *i allmänhet* i sin embetsförvaltning visat brist på nit och skicklighet? Det är nemligen alldeles uppenbart, att 107 § Regeringsformen icke handlar om en enstaka handling såsom sådan och i annat fall, än då den trycker en prägel på hela embetsförvaltningen. Hvad Utskottet för öfrigt på åtskilliga ställen i utlåtandet och särskildt nederst å sidan 9 ordar om den skyndsamhet, hvarmed Civilministern gått till väga med skrifvelsen om Kommers-kollegii omorganisation och dylikt, synes mig, uppriktigt sagdt, icke vara något motiv alls; och om jag med några ord, för att icke ens anses antyda något mindre grannlaga eller grundligt i Utskottets sätt att gå till väga, sådant detta i nu påpekade delar och resonnementer af betänkandet framträder, skulle i de mildaste ordalag angifva det intryck, dessa resonnementer angående förhållandet mellan Regeringen i gemen och Civilministern isynnerhet samt Riksdagen gjort på mig, så får jag säga, att de lifligt påminna om när små barn, som begått ett fel och därför frukta förebråelser, väl ej kunna förklara sig alldeles oskyldiga, men söka ursäktas sig dermed att:

*Anmälan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)*

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

den andre var ej bättre. — Utan att hvarken klandra eller berömma Civilministern vare sig för hans yttrande, eller derföre att presidentsplatsen i Kommerskollegium icke blifvit tillsatt, får jag, på grund af hvad jag anfört, för min del värdsamt yrka att detta betänkande må läggas till handlingarne.

Grefve Hamilton, Henning: Då jag begärt ordet för att yttra mig i denna fråga, har det icke skett hvarken för att försvara eller för att klandra Konungens rådgifvare. Jag vill icke försvara dem, emedan jag för min del skulle önskat, att Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet i en eller annan del behandlat denna fråga på ett annat sätt, än han gjort; men jag vill icke heller klandra hvarken honom eller Konungens öfrige rådgifvare, ty den anmärkning, jag skulle anse mig hafva skäl att framställa, förekommer icke i Utskottets betänkande och kan således icke nu blifva föremål för öfverläggning. Deremot ber jag få yttra några ord angående Utskottets betänkande och motiven för dess beslut. Den föregående talaren sade visserligen, att här endast gälde att afgöra, huruvida en skrivelse skulle aflåtas till Kongl. Maj:t eller ej angående statsrådets aflägsnande; men jag tror det icke vara likgiltigt för Riksdagen eller hvar och en af dess Kamrar att taga i betraktande det sätt, hvarpå Konstitutions-Utskottet uppfyllt sitt uppdrag. Det är icke af en tillfällighet våra grundlagsstiftare ställt Konstitutions-Utskottet främst bland Riksdagens Utskott. Detta har visserligen icke skett blott på grund af detta Utskotts uppdrag att granska grundlagen och föreslå nödiga förändringar deruti, utan, såsom jag tror, hufvudsakligen med afseende på det vigtiga uppdraget att granska statsrådsprotokollen och på grund af dem framställa de anmärkningar, hvilka Utskottet finner vara af den beskaffenhet, att de skulle kunna föranleda åtminstone en anmälan hos Konungen om, att det vore Riksdagens önskan, att en eller flera af statsråden aflägsnades. Det är ur denna synpunkt, jag tror vi hafva både rättighet och pligt att granska de skäl, på hvilka Konstitutions-Utskottet grundat sin framställning, och det sätt, hvarpå det gått till väga. Jag kan dervid förbigå hela ingressen, som upptager den största delen af betänkandet och genast gå till Utskottets yttrande i sjelfva saken. Hvad som då främst faller i ögonen, är Utskottets förklarande, att det skulle vara Chefen för Civildepartementet, som framkallat den nu varande konflikten. Det är eget, att detta betänkande redan förut hos tvänne talare uppväckte minnen från deras barndom, och det har äfven på mig gjort ett sådant intryck. Det påminner mig nemligen om, huru i min barndom, då någon tvist uppstod mellan barnen och någon ursäktade sig med att det varit en annan, som börjat, det alltid var den förre, som först fick uppbara bestraffning af läraren. Men här är icke fråga om, hvem som börjat eller ej utan hvem som har rätt eller orätt. I samma stycke förekomma vidare några ord, som röja en viss tveksamhet hos Utskottet med afseende på Riksdagens makt i ifrågavarande hänseende.

hänseende. Det heter nemligen: "och återstod vid sådant förhållande för Riksdagen ingenting annat, än att, så vidt på Riksdagen ankom, söka förhindra ett beslut, hvarigenom den af båda statsmakterna såsom nödvändig erkända förändringen af embetsverket skulle för en obegränsad tid undanskjutas, och statens medel komma att på ett onyttigt eller ändamålslost sätt användas". Hade Utskottet varit säkert på sin sak, hade det icke begagnat orden "söka förhindra", utan otvifvelaktigt hade det då sagt, att Riksdagen skulle förhindrat beslutet. Nu är verkligen ett försök gjort och ett försök, som lyckats, men detta försök hade äfven ganska väl kunnat misslyckas.

Utskottet öfvergår därefter till en utredning, huruvida Chefen för Civildepartementet har rätt i sin uppfattning af grundlagen, och hänför sig till 1854 års Konstitutions-Utskott, som för en motsatt åsigt åberopat åtskilliga paragrafer i grundlagen. Men om man närmare skärskådar dessa grundlagsparagrafer, så har ingen enda af dem att göra med det, hvarom nu är fråga. Den 57 § Regeringsformen har aldrig varit ifrågasatt; den är så klar och tydlig, att man aldrig, hvarken inom representationen eller inom regeringen, hört påstås, att Konungen skulle kunna utan Riksdagens samtycke pålägga någon skatt. 58 och 59 §§, hvilka dernäst åberopas, stadga, att statsverkets behof skola vid hvarje riksdag prövas och bestämmas. Till denna pröfning hör äfven fastställandet af sådana anslag, hvilka enligt sakens natur icke få rubbas, och endast i det afseendet kunna dessa paragrafer här få en tillämpning. Lika litet hafva de öfriga anförda paragraferna med den förevarande frågan att göra.

Utskottet söker vidare ett bevis för sin åsigt uti det förhållandet, att vid några föregående tillfällen ordinarie anslag blifvit af Riksdagen upphäfda, och det går så långt, att det anser, att endast derföre, att så har skett, borde striden härom vara för alltid utkämpad. Men Utskottet har sjelf på den föregående sidan talat om, huru grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas, och då 83 § Regeringsformen säger, att någon tolkning af grundlagen icke kan ske i annan ordning, än som vid dess stiftande iakttages, torde det förhållandet, att Riksdagen möjligen vidtagit någon åtgärd, som vore stridande mot grundlagen, och att ett sådant steg icke blifvit beifradt, ej innebära en för framtiden gällande tolkning af grundlagen, lika litet som en sådan kan uppstå genom den öfverläggning, som här i dag eger rum. Det vore visserligen önskligt, om tankarne kunde så förena sig, att man åtminstone på detta rum slapp att tvista om denna fråga; men det skulle naturligtvis föra oss för långt, om hvar och en sökte utveckla sina åsikter om grundlagens mening i detta hänseende. Jag är i detta fall hufvudsakligen förekommen af en föregående talare och tror att, om också Riksdagens beskattningsrätt är obegränsad, om Riksdagens rätt att pröfva nya anslag icke kan ifrågasättas, så ligger det dock i sakens natur, att anslag finnas, hvilka Riksdagen icke får indraga,

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

och att sådana anslag äro löneanslag till ett sådant embetsverk, som en gång blifvit med Riksdagens samtycke af Konungen satt i verksamhet. Om Stats-Utskottet vid förra riksdagen icke hade talat om sin bialsigt att taga bort presidentsplatsen i Kommers-kollegium, utan endast indragit 6,000 R:dr af anslaget till samma verk, så skulle ännu tydligare hafva framstått det oriktiga i ett sådant förfaringssätt. Ty om Kongl. Maj:t omedelbarligen efter Kamrarnes samfälda votering under förra årets riksdag hade tillsatt presidentsplatsen, och man således icke hade vetat, hvilken post inom aflöningsstaten för Kommers-kollegium, denna Riksdagens indragning borde drabba, vet jag icke, huru frågan skulle gestaltat sig.

Konstitutions-Utskottet har äfven sökt ett bevis för sin åsigt deruti, att på det enda ställe i grundlagen, hvarest det, utom i 89 §, talas om grunder, nemligen i fråga om Riksgälds-kontoret, dermed tydligen icke menas anslag, all den stund på detta ställe särskildt talas om nämnda verks utgifter och inkomster och särskildt om grunderna för detsamma. Detta tror jag vara en illa vald bevisning, ty i afseende på Riksgälds-kontoret har Riksdagen att bestämma både grunderna och de utgifter och inkomster, som handhafvas af detta verk, och det kan sålunda icke ställas i någon jemförelse med staten för Kommers-kollegium.

Vid slutet af 9:de sidan i Utskottets betänkande förekommer en mening, som förefaller nog märkvärdig. Utskottet yttrar: "Men äfven om så är, torde det icke kunna anses önskligt, att Riksdagen för att påskynda behandlingen af under längre tid uppskjutna ärenden finner sig föranledd till vidtagande af åtgärder, hvilka af Statsrådets ledamöter på samma gång kunna inför Konungen stämplas såsom grundlagsvidriga". Detta är verkligen det sannaste af allt, hvad Utskottet yttrat i sitt betänkande, och anmärkningsvärdt är utan tvifvel, att Utskottet, på samma gång det temligen allvarsamt uppträder mot Konungens rådgifvare, anser sig böra gifva Riksdagens majoritet en sådan skrapa.

Utskottet kommer slutligen efter sin knapphändiga bevisning till det resultat, att Statsråden icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta eller ådagalagt "den statsmannaskicklighet, som är ett af hufvudvilkoren för befordrandet af vårt statsskickets lugna och naturliga utveckling". Här komma vi nu till tillämpningen af 107 §. Denna handlar om det fall, att Statsråden uti deras rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta. Men om hvilket allmänt mått och steg var det väl fråga vid ifrågavarande tillfälle inom Statsrådet? Jo, att presidentsplatsen i Kommers-kollegium icke skulle tillsättas. Detta var hvad Statsrådet tillstyrkte; men det är ju just hvad Riksdagen och Konstitutions-Utskottet önskat. Hvad åter beträffar statsmannaskickligheten, talar icke 107 § ett ord derom. Jag vet icke, hvilka anspråk Konstitutions-Utskottet kan hafva på Konungens rådgifvare i detta hänseende, om det verkligen fordrar, att man i hvar och en af dem skall se en Metternich eller en Cavour eller någon annan sådan personlighet. Jag tror icke att 1809 års lagstiftare

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

stält anspråken så högt. De hafva sagt, att Utskottet skall anmärka, om de icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta eller icke med oväld, nit, skicklighet och drift utöfvat sitt embete; men der-till fordras väl icke, åtminstone under alla omständigheter, en ovanlig statsmannaskicklighet och framför allt tror jag icke, att saknaden af något mera framstående i detta hänseende kan gifva anledning till en skrivelse från Riksdagen till Kongl. Maj:t.

Afven i slutet af dess betänkande förefaller det, som om Utskottet icke skulle hafva behandlat frågan med den noggrannhet, som dess vigt och allvar fordrar. Utskottet klandrar Statsrådets ledamöter derföre, att icke kronans prerogativ blifvit nog kraftigt häfdadt; men Utskottet påstår ju sjelft, att detta prerogativ icke blifvit antastadt, och jag kan då icke finna, att Statsråden i detta afseende äro klandervärda. Likaledes få Konungens rådgifvare uppbara förebräelser derför, att anledningen till konflikten icke blifvit för framtiden undanröjd. Men, såsom jag förut anmärkt, är det enligt min tanke icke möjligt att genom ett regeringsbeslut åstadkomma den verkan, att icke olika meningar om grundlagens tolkning möjligen i framtiden kunna uppkomma, och i alla händelser synes det obilligt, att Statsråden anklagas derför, att de icke kunnat undanröjda de möjliga följderna af ett beslut, hvilket *Riksdagen* och icke Kongl. Maj:t fattat.

Då jag således i Utskottets betänkande icke finner några sådana skäl anförda, hvilka skulle kunna gifva anledning till att Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärde någon eller några af hans rådgifvares entledigande, får jag endast yrka, att betänkandet måtte läggas till handlingarne.

Herr von Ehrenheim: Den ledamot af Konstitutions-Utskottet, som först yttrade sig till förmån för Utskottets betänkande, började med att, så att säga, beklaga sig öfver, att anmärkningar från Konstitutions-Utskottet mot Konungens rådgifvare alltid i denna Kammare upptoges med ogillande, och hemstälde, huruvida dessa rådgifvare eller andra för deras räkning borde vara så ömtåliga, då till och med en romersk triumfator nödgades höra en erinring derom, att han var en menniska. Jag föreställer mig att anledningen hvarföre denna påminnelse af honom upptogs så lugnt var den, att det var en obestridlig sanning, som då uttalades. Men med Konstitutions-Utskottets betänkande är det icke samma förhållande, utan deremot kan ganska mycket sägas. När vid de föregående riksdagar, under hvilka jag deltagit i Konstitutions-Utskottets arbeten, anmärkningar två särskilda gånger blifvit framställda mot Konungens rådgifvare, har det skett med protest af denna Kammars samtliga ledamöter i Utskottet; och om vid förra riksdagen några anmärkningar vid Utskottets framställning icke här gjordes af Kammarens ledamöter, så var det visserligen såsom hvar man vet, icke derföre att framställningen af Kammaren gillades.

Hvad nu sjelfva detta betänkande beträffar, så vill jag såsom en god kamrat börja med det, hvari jag kan instämma med Ut-

Annälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

skottet, och det är, att den omständigheten, att ett anslag är uppfördt på ordinarie stat verkligen icke är afgörande för anslagets konstitutionela ställning. Men deremot hade det varit önskligt, att Utskottet icke fäst sig vid denna punkt utan heldre upptagit den egentliga stridsfrågan, eller den om Riksdagens rätt öfver sådana anslag, hvilka af Riksdagen en gång för alla blifvit gifna till uppehållande af fasta institutioner. Till stöd för Utskottets mening har emellertid blifvit åberopad 39 § Riksdagsordningen, enligt hvilken det åligger Stats-Utskottet att föreslå nödiga indragningar och besparingar. Stats-Utskottets framställningar äro väl ändock icke mera än förslag, som det sedermera tillkommer Riksdagen att yttra sig om; någon beslutanderätt finnes icke hos Stats-Utskottet. I 62 § Regeringsformen heter det: "Sedan statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade", men för hvar och en som vet, att *pröfning* icke betyder *godtycke*, är det ock klart att, fastän Riksdagen har pröfningsrätt, det dermed icke är sagdt, att Riksdagen kan husera huru som helst. Man tyckes vara temligen ense derom att det finns vissa civila gränser, öfver hvilka Riksdagen icke kan gå, såsom att det är nödvändigt betala statens kreditorer, att uppfylla kontrakter, att erkänna embetsmännens fullmakter o. s. v. Men finnas sådana civila gränser, skall det då icke äfven finnas politiska? Är det verkligen så, att Riksdagen icke vill respektera annat än domstols utmätningsslag och kronofogde och länsman som verkställa det? För min del tror jag, att denna uppfattning är hvarken ridderlig eller affärsmissig. Min åsigt i hufvudfrågan öfverensstämmer med hvad en ledamot på stockholmsbanken här uttalat, då han sade, att, när Riksdagen lemnat anslag till ett embetsverk, som blifvit af Konungen, i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut, organiseradt, så innefattar detta ett aftal mellan de båda statsmakterna, om hvars helgd grundlagen icke behöfver innehålla något, ty den följer af allmänna rättsgrundsatser. Detta är den viktigaste af alla de reglor, som man kan uttala, och en grundsats som man städse bör respektera. Man må tala om att den af Riksdagen gjorda indragning är en obetydlighet. Stannar man icke vid en bestämd gräns, så ligger allt inom godtyckets område, och sedermera finnes ingen säkerhet, äfven om man kan medgifva att de yttersta konsekvenserna mera anföras såsom bevis på de ytterligheter, hvartill saken kan gå, än därför att man befarar att den skall dertill gå. Jag vill icke vidare yttra mig i denna del af frågan, då densamma af två föregående talare blifvit utförligt uttömd, utan jag öfvergår till början af Konstitutions-Utskottets betänkande. Det är Utskottets åsigt, att Konungens rådgifvare börjat den så kallade konstitutionela konflikten genom det yttrande, som Chefen för Civildepartementet afgaf till statsrådsprotokollet under tiden närmast före sista riksdagen. Det är eget nog för den, som i Konstitutions-Utskottet förra året läste detta yttrande, som Utskottet då lät passera oanmärkt, att se att det nu blifvit tillmätt en så stor betydelse. Detta måtte väl bero på något, som senare inträffat. Ja, det har verkligen inträffat något. Hvad då? Jo, att Stats-Utskottets majoritet vid förra

riksdagen, med sökt anledning af detta yttrande, tog sig för att föreslå Riksdagen att indraga 6,000 kronor å anslaget till Kommerskollegium. Det är denna Stats-Utskottets åtgärd och icke någon åtgärd från Konungens rådgifvares sida, som framkallat en strid om de båda statsmakternas rättigheter. Fåfångt lär man väl vilja påstå, att Stats-Utskottet skulle behöft tillgripa ett så skarpt medel för att förhindra presidentstillsättningen. Utskottets ledamöter kände tillräckligt förhållandena för att veta att, om Utskottet inskränkt sig till att föreslå en sådan skrifvelse, som af Kammarens vördade, nu bortgångne vice talman förordades, så hade densamma vunnit bifall i Riksdagens båda Kammare utan nämnvärd gensägelse. Protokollen visa, att den nyss omtalade ledamoten från Stockholms stad yttrade sig mot punkten uteslutande från den konstitutionela synpunkten, att han uteslutande från denna ståndpunkt yrkade afslag å densamma, och att de ledamöter som med honom instämde äfven utgingo från denna synpunkt. Att detta yrkande sedermera blef Kammarens beslut i stället för bifall till den nyss omtalade skrifvelsen, derom torde dessutom Stats-Utskottets ledamöter sjelfve väl kunna något berätta. Emellertid är säkert, att ingen af de talare, jag omnämnt, hade framställt yrkande om afslag, om icke tillägget att de 6,000 kronorna skulle indragas funnits. Lika väl kände Stats-Utskottets ledamöter, att Konungens rådgifvare äro så villige att gå Riksdagens önsknings till mötes, att de visst icke i denna punkt ytterligare stridt med Riksdagen och i strid mot dess framställningar föreslagit Kongl. Maj:t att tillsätta president i Kommers-kollegium. Jag är för min del verkligen öfvertygad, att de män från denna Kammare, hvilka bidragit till Stats-Utskottets ifrågavarande tillstyrkande, icke haft för afsigt att dermed beträda någon samhällsupplösande väg, men jag får säga, att då jag å andra sidan tänker på, huru farlig den väg är, som blifvit beträdd och huru ytterligt omotiveradt det var att beträda den, kan jag icke hjälpa, att min enda förklaringsgrund för deras handlingssätt är, att personer finnas, som från barndomen bibehållit en sådan kärlek att leka med elden, att de icke kunna afhålla sig derifrån då tillfälle gifves. Jag skulle ansett olämpligt att så utförligt yttra mig häröfver, om icke Konstitutions-Utskottet sjelf satt denna fråga i spetsen för sitt yttrande och således tillmätt den stor betydelse. Hvad åter det yttrande beträffar, som här blifvit af en Kammarens ledamot fäldt, att en af Konungens rådgifvare förlidet år i denna fråga yttrat ett hot mot Riksdagen, kan jag för min del endast säga att, om den dag skulle komma, då från rådgifvare-bänken yttrades ord, som vore för mig lika misshagliga, som de fälda tyckas hafva varit för denne ledamot, jag lifligt hoppas, att jag dock icke deraf skall låta förmå mig att begå en handling, som strede mot hvad jag anser mig skyldig konungamakten och grundlagen. I sak har jag icke något vidare att tillägga, huru mycket än kunde vara att säga. Jag anhåller, att betänkandet måtte läggas till handlingarne, derifrån det väl af någon arkivforskare kommer att uppsökas, men icke tror jag att häfden dermed vill hafva något att beställa.

*Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Grefve Mörner, Carl Göran: Då den siste talaren åter upptagit frågan om hvem, som varit anledningen till uppkomsten af den så kallade konstitutionela konflikten, kan jag, som eljest icke ämnat vidröra denna del af frågan, icke underlåta att uttala det min uppfattning är alldeles stridande mot hans. Det är icke obekant för denna Kammare, att Kongl. Maj:t i sin proposition om statsverkets tillstånd och behof till förra årets riksdag, på framställning af då varande Herr Finansministern, afgaf den förklaring, att Kongl. Maj:t då icke medhunnit att i någon vidsträcktare omfattning taga frågan om embetsverkens omorganisation i öfvervägande, men att Kongl. Maj:t vore sinnad tillsätta en komité för handläggning af detta ärende. Då ett sådant tillkännagifvande gjorts i den nådiga propositionen, vill det synas att Herr Civilministern kunnat, i likhet med öfrige Herrar departementschefer, låta sig nöja dermed, utan att särskildt beröra frågan om Kommerskollegium; och detta har förefallit mig så mycket mera lämpligt, som man väl, efter den i krig vanliga taktiken, plägar, då man vill slåss, söka upp en för sig sjelf fördelaktig position och icke leta upp just den allra svagaste punkten. Detta senare egde dock, efter mitt förmenande, rum, då Herr Departementschefen gaf sig in på frågan om Kommerskollegii omorganisation, en fråga som alltsedan 1809 utgjort ett önskningsmål. Kongl. Maj:t hade ju uttalat sin åsigt, att frågan om en förändrad organisation af embetsverken borde komma under behandling, och det kunde väl då vara temligen öfverflödigt att för Riksdagen särskildt omförmåla, hvad Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet kunde ämna efter Riksdagens slut föreslå i afseende på Kommerskollegium, Då dessutom detta Herr Departements-chefens tillkännagifvande skedde under uttalande tillika af den fordran att, för afböjande af Herr Departements-chefens tillämnade åtgärd, Riksdagen skulle taga frågan om en förändrad organisation af Statsrådet om hand, — en fråga som efter mitt förmenande aldrig borde framkomma från någon annan än Regeringen sjelf — så undrar jag sannernigen icke på, att Stats-Utskottet tog saken under allvarligt ompröfvande och gjorde den framställning, som vi alla känna. Det skulle ej heller förundra mig, om den, som i likhet med mig hade tillfälle att höra Herr Statsrådet och Chefens för Civildepartementet yttrande, då ärendet i denna Kammare föredrogs, deraf fick ytterligare betänkligheter mot att låta saken falla. Jag tror således icke, att Konstitutions-Utskottet har så orätt, då det säger, att den konstitutionela konflikten framkallats af Herr Civilministern, men detta inverkar emellertid mindre på sjelfva frågan.

Jag vill nu öfvergå till den andra mera viktiga delen deraf, eller den huruvida Riksdagen kan anses hafva egt laglig rätt till sitt åtgörande eller icke. Konstitutions-Utskottet har åberopat det beslut, som vid 1850 års riksdag fattades i en likartad fråga, det gälde nemligen den gången en del af anslaget till Bergskollegium, således äfven en fast inrättning. Jag har vid granskning af den diskussion, som då hos Ridderskapet och Adeln föreföll rörande detta ärende, egentligen icke kunnat

finna mer än en enda ledamot af detta Stånd, som uttalade några betänkligheter i fråga om Riksdagens rätt att göra en sådan indragning som den hvilken då blifvit ifrågasatt. Den, som hyste dessa betänkligheter, var Herr von Hartmansdorf, August, men han gjorde det icke därför, att han ansåg Riksdagen ej kunna nedsätta ett ordinarie anslag, utan därför att motion om nedsättning i det i fråga varande anslaget icke blifvit väckt, och denna anmärkning var således af helt annan beskaffenhet än den nu gjorda, hvarigenom Riksdagens rätt till hvarje sådan nedsättning förnekas. En annan ledamot af Ridderskapet och Adeln, hvars omsorg om konungamaktens helgd och rättigheter nogsamnt lagts i dagen vid mångfaldiga tillfällen under en lång lefnad, och som isynnerhet under 1840—1841 årens riksdag lemnat mera än ett bevis häruppå, nemligen Friherre Carl Otto Palmstjerna, yttrade sig på följande sätt: Min afsigt var endast att erinra derom, att Ridderskapet och Adeln i går, på sätt Grefve Mörner redan anført, godkände Stats-Utskottets uti en föregående punkt äfven begagnade rättighet att föreslå indragningar af de summor, som å riksstat äro uppförda. — Emellertid kan jag icke finna, att en sådan rätt kan anses gränsa till någon maktfullkomlighet, enär det endast är en motionsrätt eller rätt att väcka frågor till afgörande i Rikets Ständers plena, och det således icke innefattar någon rätt att fatta beslut, som få gällande kraft. Friherre Palmstjerna blef efter Riksdagens slut kallad till ledamot af Konungens råd, och hans yttrande lærer således icke hafva ansetts så förgripligt, att Kongl. Maj:t på grund deraf funnit sig icke kunna skänka honom sitt förtroende. Det anslag, hvilket han omnämnde, och hvarom Riksdagen dagen förut godkänt Stats-Utskottets förslag till beslut, rörde fjerde hufvudtiteln och var uppfördt under rubriken "*ackordsförskott, reservationsanslag 6,000 Rdr Banco*". Det utreddes, att detta anslag under en följd af år icke kunnat begagnas, och att hvad som möjligen skulle kunna komma att utgå icke uppgick till mer än 4,086: 46: 8, under det reservationerna uppgått till 14,745: 24 samt efter tillägg af anslagen för 1850 och 1851 skulle stiga till 26,745: 24. Utskottet tillstyrkte därför Riksens Ständer att vid den skeende statsregleringen utesluta ditills på hufvudtiteln uppförda anslag af 6,000 R:dr för ackordsförskott och ersättningar, och denna Utskottets framställning bifölls af alla fyra Stånden utan att en enda röst höjde sig deremot. Det finnes således från 1850 och 1851 års riksdag två bevis på, att en sådan indragning låtit sig göra, och att förut vid 1809 års riksdag likartade indragningar skedde, det har redan blifvit af Utskottet omförmäldt, men jag stöder mig ej endast vid dessa prejudikat, utan tillåter mig säga att i ett sådant förfaringssätt icke ligger någon våda för det svenska samhället, så vida man riktigt och efter orden tillämpar § 39 Riksdags-ordningen, der det står, att Stats-Utskottet skall uppgöra statsregleringen och anvisa dertill erforderliga medel, "*sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna*". Det är detta ordet *nödiga*, som man icke får förbise, utan hvilket man måste med omsorgsfull varsamhet städse hafva

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Annälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

för ögonen. Det är icke en *nödiga* indragning om derigenom äfventyras att, såsom reservanterne säga, samhället kan nedbrytas, ej heller den, som kränker någon enskilds rätt, eller som skulle kunna leda till hejdande af statsmaskineriets gång. Allt sådant är ett öfverträdande af grundlagen och derföre brottsligt. Håller man sig deremot till grundlagens ord och endast gör sådana indragningar eller besparingar, som äro *nödiga*, så kan icke deraf följa någon våda hvarken för samhället eller någon dess medlem. Då Konstitutions-Utskottet vid 1854 års riksdag framstälde sina anmärkningar i anledning af den öfverläggning som i Konungens råd egt rum med anledning af Riksdagens beslut om nedsättning i anslaget till Bergskollegium, uttalade Utskottet sig i sitt memorial N:o 6, efter att först hafva utvecklat att det var till verkställande af *nödiga* indragningar och besparingar, som Riksdagens rätt var inskränkt, på följande sätt: "Den förmenta vådan af möjligheten att "nedbryta hela statsförvaltningsbyggnaden" kan svårligen hafva varit af grundlagens stiftare tagen i betraktande. Ett sådant företag af Rikets Ständer skulle nemligen icke kunna tänkas annorlunda än såsom riktadt emot dem sjelfva och emot Svenska folket, som af dem representeras". Jag tror detta yttrande vara alldeles riktigt, och att det vore absurdt att utgå från förutsättningen af en sådan afsigt. Man kan således efter mitt förmenande icke påstå, att föreskrift uti ifrågavarande ämne saknas, utan att det fastmera måste medgifvas, att en sådan återfinnes i den af Utskottet åberopade och af mig anförda grundlagsparagrafen. Att ett öfverträdande af denna paragraf vid detta tillfälle skett har ej blifvit bevisadt, enär man ej kunnat påstå, att den gjorda indragningen var omöjlig att verkställa, eller att statsmaskineriet hejdats, derigenom att Riksdagen för Kommerskollegium anvisat just det belopp, hvilket Kongl. Maj:t för nämnda Kollegium och handläggningen af dit hörande ärenden förut anordnat. Erfarenheten har för öfrigt tillräckligt ådagalagt, att någon sådan fara icke varit för handen. Att säga det någon rubbning i ett anslag icke får ske derför, att detta blifvit en gång fastställt, är, efter min tanke, att gå något för långt i sin argumentation. Om ett embetsverk efter hand befrias från större delen af sina åligganden, måste väl deraf följa, att man är berättigad tillse hvad som för embetsverket kan vara erforderligt med afseende å de göromål som för detsamma återstå och hvad som efter fyllandet af detta behof möjligen kan besparas, utan att någon enskilds rätt derigenom förnärmas. Att förhållandet med Kommerskollegium varit sådant, att embetsverket befriats från en stor del af sina göromål, det hafva Herrarne varit i tillfälle att inhemta af det till oss utdelade komitébetänkandet i fråga om bemälda Kollegii indragning eller förändrade organisation, hvaruti det i afseende å en mängd göromål, hvilka enligt instruktionen förut tillhört Kollegium, heter att genom den ena eller andra förordningen dessa upphört att numera belasta embetsverket. Man skall väl taga hänsyn till de nuvarande göromålen och icke dertill att, genom en i flera hänseenden föråldrad instruktion, en viss apparat

för ärendenas behandling blifvit påbjuden, afseende helt andra förhållanden än dem, som nu förefinnas; och vid öfvervägande häraf kan jag icke finna, att Riksdagen genom det fattade beslutet trädt konungamaktens rätt för nära, om äfven en annan form för meddelande af Riksdagens åsigt kunnat väljas.

Man har vidare i afseende på Konstitutions-Utskottets nu gjorda anmälan sagt, att Utskottet icke bort göra någon anmärkning, emedan det vore endast en thes, som af Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet framstälts, men Utskottets utredning synes mig tydligt ådagalägga, att det icke var fråga endast om en thes, utan att ett beslut verkligen blifvit fattadt och meddeladt Statskontoret till efterrättelse. Jag kan således icke finna, att Konstitutions-Utskottet varit obefogadt till den anmärkning det gjort, men deraf följer icke, att Utskottets anmälan bör föranleda till någon Riksdagens åtgärd. Det är Riksdagen, som skall pröfva huruvida skäl finnes att vidtaga någon åtgärd, och Konstitutions-Utskottet har, enligt min tanke, icke rätt att qväfva sådana anmärkningar, som det finner hafva grund för sig. På samma gång, som jag således icke kan klandra Konstitutions-Utskottet för hvad det gjort, måste jag likväl instämma med dem, som anse, att den nu gjorda anmälan icke bör föranleda till någon åtgärd, utan att betänkandet bör läggas till handlingarne.

Herr Wærn: Då jag varit i Konungens Råd just den tid, under hvilken det statsrådsprotokoll blef affattadt, som här blifvit ogilladt, är naturligt, om jag också bör gifva skäl för mitt handlingssätt. Jag måste anse hufvudsaken vara, huruvida anmärkning bör ske mot Konungens rådgifvare eller icke, det vill säga huruvida de gått Riksdagens rätt för nära. Då jag hörde den ene talaren efter den andre här uppträda och förmena, att ett sådant förnäragsående skett deri, att Kongl. Maj:ts rådgifvare underkänt Riksdagens rätt att förfoga öfver ordinarie anslag, och det i allmänhet, fruktade jag hvad jag dock från början ej kunnat antaga vara förhållandet, och det är, att yttrandet till statsrådsprotokollet skulle vara så illa skrifvet, att ett sådant missförstånd vore befogadt, och det var för mig smärtsamt att höra en aktad ledamot från stockholmsbanken göra samma misstag, men lyckligtvis följde efter honom Professor Ribbing, som så uttryckligt förklarade, utan att hafva något annat skäl än statsrådsprotokollet, att det samma ej rörde frågan om rätten att disponera de ordinarie anslagen. Jag kan endast säga, att han fullkomligt uttryckte den åsigt, som i Statsrådet var gällande, och som är i statsrådsprotokollet uttryckt. Der finnes ej något underkännande af Riksdagens rätt att disponera de ordinarie anslagen, utan tvärtom är denna rätt respekterad, hvilket den icke blifvit, om Statsråden gjort, såsom en Konstitutions-Utskotts-ledamot här tillstyrkt Kongl. Maj:t att göra, nemligen att, för att bevisa sin manhaftighet, tillsätta president och anordna utbetalning på riksstat af hans lön, trots Riksdagen. Derom var icke fråga, utan frågan var här om, såsom den förste talaren, Hans Excellens Justitie-statsministern uttryckte sig, den

*Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

nödvändiga åtgärden att gifva Statskontoret föreskrift hvad Statskontoret hade att iakttaga. Den så kallade liggaren är icke en interfolierad almanacha; den har icke den betydelse, att en person, som har att fritt handla, der kan för bättre minnes skull anteckna hvad han har att göra eller icke göra, utan den innefattar en samling af konungabref, efter hvilka Statskontoret har att ovilkorligen rätta sig. När Riksdagen beslutat en riksstat, måste denna riksstat af Kongl. Maj:t öfverlemnas till Statskontoret med de anmärkningar eller ytterligare föreskrifter, hvartill den kan föränleda, och ur denna riksstat med åtföljande konungabref gör Statskontoret i liggaren utdrag för hvarje anslag om allt, som särskildt vid utbetalning af det anslaget är att iakttaga. För den, som icke sett liggaren, kan jag här presentera ett stycke, som handlar om de tre till Finansdepartementet hörande huvudtitlarne. Man ser, att det innefattar det ena anslaget efter det andra på sin titel, och på hvarje titel står främst hänvisning till den del af bihanget till Riksdagens protokoll, som innehåller Riksdagens skrifvelser, med uppgift om numret på den skrifvelse, deruti Riksdagen meddelat sina beslut om anslaget i fråga. Derefter följer uppgift om datum på de Kongl. Maj:ts bref, som handla om samma sak, och sedan utförligt alla gällande bestämmelser om anslagens ändamål, belopp, till hvem de skola utbetalas o. s. v. Statskontoret har ej annat att rätta sig efter än Kongl. Maj:ts föreskrifter, och när Kongl. Maj:t föreskrifver Statskontoret att i liggaren uppföra något angående ett anslag, som icke i riksstaten står der, har Kongl. Maj:t endast sagt, att Statskontoret skall i detta särskilda fall rätta sig efter konungabrefvet, och att Riksdagens beslut, så vidt det deremot är stridande, icke skall lända till efterrättelse i det afseendet; men Statskontorets åtgärd är i detta fall endast att anteckna Kongl. Maj:ts föreskrifter för penningarnes utbetalande, när det kan ifrågakomma, och i befallningen derom kan ej finnas något grundlagsvidrigt. När Kongl. Maj:t sagt, att lönen till presidenten i Kommers-kollegium skall till oförminskadt belopp upptagas i statsliggaren, så har Kongl. Maj:t således blott förbehållit sig rätt att vidare besluta och ålagt Statskontoret att, derest Kongl. Maj:t skulle finna skäl att tillsätta president i Kommers-kollegium, så skall Statskontoret till honom utbetala hans fulla lön. Men dermed är icke något sagdt eller afgjort i afseende å förhållandet emellan Kongl. Maj:t och Riksdagen. Detta förhållande beror på helt andra skäl, och då Kongl. Maj:t icke gifvit anordning af i riksstaten upptagna statsmedel till en president, har Kongl. Maj:t respekterat Riksdagens beslut, som indrog detta anslag. Jag vill ej säga, att Kongl. Maj:t icke underkänt Riksdagens beslut, men att den rättighet, som Riksdagen har till att begränsa anslaget till Kommers-kollegium, har blifvit fullkomligt respekterad. Hvad åter det resonnement angick, som åtföljde, har, såsom jag omnämnt, Professor Ribbing, som blott haft detta resonnement att se, så fullständigt läst det, att jag blott kan påpeka hvad han yttrade, nemligen att Konungens rådgifvare på intet sätt ingripit

i frågan, huruvida Riksdagen har rätt att indraga ordinarie anslag eller icke. Och hvad beträffar den artighet, som en talare gjorde mig genom att citera mina ord vid 1869 års riksdag för att Riksdagen har rätt att indraga ordinarie anslag, så har jag alltid uttryckt denna åsigt och har äfven en gång i Stats-Utskottet motionerat om indragning af ett ordinarie anslag, som också blef, utan motsägelse i något Riksstånd, indraget. Detta skedde 1851. Och långt senare, senare äfven än 1869 års riksdag, 1874, såg jag såsom statsrådsledamot och departementschef utan ringaste gensägelse Riksdagen indraga ordinarie anslag på sjunde hufvudtiteln. Jag hade intet att säga, emedan jag ansåg, att Riksdagen dervid hade fullkomligt rätt. Jag kan således påstå, att jag i denna fråga varit fullt konsekvent. Men hvad är det då för rätt, som Riksdagen har till att indraga ordinarie anslag? Denna rättighet är uttryckt icke allenast i 62 § Regeringsformen, som till Riksdagen ensam öfverlemnar att göra upp riksstaten, utan den finnes äfven, såsom ofta är antydt, i 39 § Riksdags-ordningen, der det står, att Stats-Utskottet skall pröfva om anslag äro behöfliga eller icke, och om indragningar böra göras. Men huru är det då möjligt, att Riksdagen i afseende på ordinarie statsanslag kan gå Konungens rätt för nära. Jo, det är, när Riksdagen för särskilda syften indrager anslag, utan att pröfva om det är nödigt eller icke. Hvad man klandrar är icke, att Riksdagen indrager anslag, utan att Riksdagen ingriper i Konungens rätt, såsom den gjort då den i sin framställning om en allmän iurättning sagt annat och mer än sina önsknings. Och i sådant fall hvad var det som Riksdagen gjorde? Just det, att Riksdagen sade, icke att här är behöfligt att göra en särskild indragning af ett verkliga obehöfligt anslag i afseende på Kommers-kollegium, utan vi önska att Kommers-kollegium skall blifva indraget. Den önskan kunde ej vara framställd efter någon annan paragraf än § 89 Regeringsformen, och då gjorde Riksdagen mer och annat än att framställa en önskan, i det att Riksdagen sade, att, för att underlätta indragning af Kommers-kollegium, minska vi anslaget med en summa motsvarande presidentens lön, eller, såsom på annat håll blifvit sagdt, för att gifva eftertryck åt vår önskan att Kommers-kollegium skall upphöra, draga vi in på anslaget. Det var detta som var mer och annat än en önskan, men icke kunde inskränka Konungens rätt att derpå blott göra det afseende han för riket nyttigt finner, hvilket måste observeras, ehuru det står endast såsom motiv, under det hvad Kongl. Maj:t beslöt blott var att gifva Statskontoret en sådan befallning, att, derest Kongl. Maj:t funne skäl att tillsätta president, denne skulle komma i åtnjutande af den lön som vederborde. Huru den skulle komma står ej, men ganska säkert är, att Kongl. Maj:t, om han funnit skäl att tillsätta president, anbefalt Statskontoret att betala af förskott och sedan vänt sig till Riksdagen, som då, jag betvivlar det icke, kommit att honorera den rättighet, Kongl. Maj:t har.

Jag kan icke underlåta, då det är af vigt att vi få klart begrepp om Riksdagens rätt att göra indragningar på ordinarie

*Annälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Annåtan enligt
107 § Regeringsformen.
(Forts.)

statsanslag, att äfven derom yttra något. Jag skall visst icke blifva lång men endast säga några ord för att exemplifiera, huru denna rätt existerar, men ej får användas huru sjelfsväldigt och godtyckligt som helst, emedan det har här blifvit bestridt, att sådant vore hindradt af allmänna konstitutionela grundsatser och af grundlagen. I detta senare fall erkänna ju alla 80 § Regeringsformen, som säger, att hvad som hör till indelningsverket icke utan Konungens och Riksdagens samtycke kan rubbas. I afseende å 39 § Riksdags-ordningen, så ålägger den Stats-Utskottet att, vid utredning af statsverkets tillstånd och uppgörande af förslag till fyllande af dess behof, iakttaga indragningar och besparingar, när nemligen dessa äro nödiga. Pröfningen häraf tillhör i första rummet Stats-Utskottet och derefter vid beslut om dess förslag Riksdagen sjelf, som således här fått uteslutande makt, hvilket dock icke innebär, att ju icke ett godtyckligt bruk deraf, med förbiseende af det i grundlagen stadgade vilkoret för dess utöfning, blir ett grundlagsbrott. Hvad nu § 89 Regeringsformen angår, så är det i afseende å allmänna inrättningar, som det kan ifrågakomma att Riksdagen skulle kunna använda rätten att nedsätta ordinarie anslag på ett sätt, som ovilkorligen ingriper i konungamakten och som icke är förenligt med våra grundlagar. Jag har derom redan i det föregående utförligt yttrat mig.

I strid mot dessa af grundlagen gjorda inskränkingar har den absolutaste, godtyckligaste och mest sjelfsväldiga rätt att indraga anslag blifvit förordad, och man har påstått att härpå finnes prejudikat. I det fallet måste jag motsätta mig ett sådant förhållande. Jag har ganska noga läst igenom statsregleringarne och ej funnit något sådant, mer än det välkända fall, då presidentslönen i Bergskollegium 1851 indrogs, hvilket blef ogilladt. Från 1840 års riksdag finnas visserligen misstänkta fall, om hvilka meningarne kunna vara olika, utan att dock något positivt resultat kan åberopas; då var en ganska upphetsad sinnesstämning. Men de prejudikat, som blifvit citerade från 1809 års riksdag, bero på fullkomligt misstag. De äro hemtade ur en artikel i Svensk tidskrift af en ung forskare, som visat ett ganska vackert bemödande att lösa frågan, och kunna ursäktas honom, men en gammal riksdagsman skulle ej hafva blifvit vilseledd, om han gått till handlingarne. Förhållandet är att vid 1809 års riksdag finnas en mängd indragningar vara gjorda, om man så vill kalla att för år 1810 beslutade anslag blefvo mindre, än de som för år 1809 varit stadgade; men misstaget ligger deri, att 1809 års årsstater, ty det fans en för hvart embetsverk af Kongl. Maj:t faststeld, fattats såsom synonyma eller liktydiga med riksstaten. Det är enahanda årsstater, som Kongl. Maj:t nu sanktionerar. Kongl. Maj:t stadfäster af särskilda embetsverk uppgjorda årsstater, till exempel för tullstaten, lotsstaten och de Kongl. slotten hvart år. En mängd fall finnas, der Kongl. Maj:t stadfäster särskilda årsstater, och sådana stadfästades för alla embetsverk 1809, men hafva icke med riksstaten att göra; de hade blifvit underskrifna af riksföreståndaren. Hvert verk måste veta hvad det skall utbe-

tala, och det sättes i årsstaterna. De äro slut med det år, för hvilket de äro stadfästade. På dem kunna i sjelfva verket indragningar ej ifrågakomma. Att de icke hafva med riksstaten att göra och ej äro dermed synonyma, samt att de ej kunna åberopas för att 1809 års Riksdag gjort godtyckliga indragningar på ordinarie anslag det är fullt bevisligt af 1809 års Riksdags egna ord, i det nemligen att Stats-Utskottet i samma betänkande, i hvilket dessa indragningar i jembörelse med årsstaterna förekomma, uti början på betänkandet säger att sedan 1772 års regementsförändring ingen statsreglering af Riksens Ständers deputerade blifvit förrättad.

De kunna omöjligen hafva något med riksstaten att göra. Således kunde det endast upplysningsvis för Rikets Ständer meddelas, hvad 1809 års årsstater hade för siffror. Det har ytterligare pikant anmärkts, att bland de indragningar, som då skedde, det skulle varit ett Kollegium. Men det är redan påpekadt, att anmärkningen, som har afseende å Krigskollegium, icke är befogad. Den årsstat, i hvilken en minskning 1809 skedde, eller med andra ord det anslag, som, utgående efter en särskild för detta embetsverk faststald årsstat, befanns vara större än dåvarande Riksdag ansåg lämpligt, hvilade på ett kungabref af 1805, med hvilket icke någon riksdagsman ens kunnat haft att göra, då det ej varit riksdag sedan 1800. Huru kan man då påstå, att Riksdagen 1809 ej uti detta kungabref af 1805 respekterade den helgd som borde tillkommit ett ordinarie anslag, om sådan helgd då blifvit stadgad, eller att Riksdagen gjorde indragning af ett till ett embetsverk uppfördt anslag på riksstat? Men det kunna vi erkänna, att 1809 underkändes den rätt, *enväldskonungen* haft att fastställa anslag, men det grundlagsbrottet skedde den 13 Mars 1809 och ej genom att icke i riksstat upptaga samma siffra, som i 1805 års bref och närmast derpå följande årsstater.

Jag ber att få tillägga några slutord om, huruvida den debatt, som man i dag hållit här i Kammaren, kan hafva någon nytta med sig eller ej. Det har blifvit från olika håll önskad, att den skulle få det. Att den skulle kunna få det för oss, genom att förena alla skilda meningar i afseende å de ordinarie anslagens betydelse, betviflar jag, men för mig vore det önskligt, om den finge en utgång, och det vore, att man ej ville se de strider, som här kunna förekomma, och ovilkorligen måste förr eller senare åter förekomma mellan Statsrådets och Riksdagens meningar, såsom gladiatorsfäktningar, dueller eller något dylikt, der motståndarne framförallt skola paradera med mod och fäktkonst, utan man måste erkänna att Statsråden i afseende å sina åtgöranden ej få hafva annat syfte än rikets väl. Jag kommer till denna reflektion af de olika åsichter, som här blifvit framställda, om hvad Konungens rådgifvare borde hafva gjort. En talare påstod, att, om de ansågo konungamakten i fara, de bort för att häfda Konungens rätt råda Konungen icke alienast till att tillsätta president i Kommerskollegium, utan äfven till att anbefalla utbetalande af det högre statsanslaget för att få frågan fram för

Annälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Riksrätt. Jag vill ej säga, att han ansåg, att det skulle skett i af rådgifvarne sjelfve erkänd strid med grundlagen, utan han trodde, att det varit manligt att genast tillsätta president och gifva honom penningar på något sätt, som måste draga frågan under Riksrätt. Flere talare hafva sagt, att, om det varit nödigt, och Statsråden funnit Konungens rätt träd för nära, borde de hafva upplöst Riksdagen. Är det skäl att ens ifrågasätta dylika kraftåtgärder och förfaringssätt, eller rätt att bedöma Statsrådets duglighet och lämplighet för sina platser efter som de vilja förorda sådana åtgärder eller icke? Är det ett rättshafveri som här är i fråga? Är det ej landets väl, som bör bestämma rådslagen, och hade det varit välbetänt om för denna lilla dispyt Riksdagen upplösts och så mycket bråk, som deraf måst följa, föranledts för landet, eller om Statsråden för att visa sitt rättshafveri, skulle gått till sådana ytterligheter, som måst framkalla Riksrätt? Om Riksdagen handlat något obefogadt, böra Statsråden därför handla grundlagsvidrigt? Mig förefaller det, att Konungens rådgifvare ej böra hafva något annat skäl för sina åtgöranden än landets väl, och det kräde ej nu några uppoffringar för staten och än mindre en så opolitisk åtgärd som upplösning af Riksdagen. Det förefaller mig som den enda grunden, Statsråden böra följa, är hvad som leder till statens nytta, och att de helst böra undvika strider med Riksdagen, men att, om sådana det oaktadt komma, de böra utsäga sin tanke manligt, utan att därför låta förleda sig till fiendtligheter.

Herr Mannerskantz: Då jag, ehuru ledamot af Konstitutions-Utskottet, icke haft tillfälle att vara närvarande, då beslutet om den ifrågavarande anmärkningen fattades och därför icke kunnat genom någon reservation uttala min ifrån Utskottets uttalade åsigt mycket afvikande mening, anhåller jag att i korthet få till protokollet yttra några ord. Ser man på Konstitutions-Utskottets ifrågavarande betänkandes innehåll, finner man det samma böra från två olika synpunkter betraktas. Frågan blir nemligen först att tillse, huruvida det funnits något verklig grundadt skäl för Konstitutions-Utskottet att göra den anmärkning, som blifvit gjord. Den instruktion, som finnes nedlagd grundlagen för Utskottets förfarande angifver tydligt och bestämdt hvad som skall föranleda Utskottet att ingå med en anmälan enligt § 107. Jag hemställer emellertid, huruvida Herrarne kunna finna annat, än att grundanledningen till den framställning Utskottet gjort är att söka endast och allenast i den åsigt, som en af Konungens rådgifvare uttalat och i hvilken de öfriga instämt? Jag hemställer vidare huruvida ensamt den omständigheten, att en Konungens rådgifvare vid något tillfälle i fråga om en lagtolkning, uttalat en åsigt, som strider mot en eller annan medlems af Konstitutions-Utskottet individuela uppfattning, derom bort, emot grundlagens föreskrift — om hvad som här utgör föremål för anmärkning — kunna gifva Utskottets majoritet anledning att framkomma med en anmälan af den beskaffenhet som den närvarande,

en anmälan, hvilken, såsom en talare på östgötabanken yttrade, kan anses mera sårande för den det gäller, än om han ställes för Riksrätt? Jag kan för min del såsom svar på denna fråga ej annat än instämma med de ledamöter af Utskottet, som reserverat sig allenast på den grund eller endast med anförande af det skäl, att de icke ansett det *någon* anledning fans att göra den ifrågasvarande framställningen. Man må hysa hvilken tanke som helst om tolkningen af de grundlagsbud, hvarigenom de konstitutionela rättigheterna bestämmas, står det likväl fast att, då intet sådant bud, hvarken genom handling eller rådslag, kunde anmärkas vara öfverträdt, ingenting därför hade förekommit, som kunde gifva Utskottet anledning till den gjorda framställningen.

Man har här äfven talat om, hvem som gifvit första anledningen till kontroverseu, och som Utskottet velat påstå vara Chefen för Civildepartementet. Men kan det väl anses klandervärdt af en medlem af Konungens råd, att han uttalar sin tanke om olämpligheten och faran af att ett embetsverk, som finnes, och som har bestämda, regelmessiga funktioner att utöfva år efter år, hålles på oviss extra stat, så att hvarken dess ledamöter eller allmänheten, som med verket har att göra, kan veta om det skall fortfarande ega bestånd eller ej? Enligt min uppfattning var det icke blott hans rätt utan äfven hans skyldighet att uttala det ett sådant provisoriskt tillstånd icke utan att åsidosätta ett rätt skötande af statens tjänst kunde längre få fortfara. Det är detta uttalande, som gaf anledning till Stats-Utskottets förslag och Riksdagens beslut att icke blott hos Kongl. Maj:t anmäla, att Riksdagen fortfarande vidhöll den åsigten, att Kommers-kollegium kunde och borde indragas, utan att jemväl göra denna anmälan så mycket skarpare genom att sätta till något, som måste anses hafva haft den syftningen att vilja tvinga Kongl. Maj:t att äfven mot sin egen åsigt göra en omorganisation af det ifrågasvarande embetsverket. Här har å andra sidan talats om att sven-sken icke tål hot, men jag tror för min del, att han har lika mycket emot att både sjelf tvingas och låta sin Konung tvingas till något som strider mot hans öfvertygelse, och det var dock just ett sådant tvång man ville lägga på Kongl. Maj:t, då man ville framtvunga omorganisationen af Kommers-kollegium genom att börja draga in de medel, som till verkets upprätthållande varit anslagna. Det kan väl hända, att den då från Stats-Utskottet föreslagna åtgärden, ensamt för sig betraktad, icke hade så mycket att betyda, men hade man vid det tillfället fått göra det första steget i sådan riktning opåtaladt, skulle man sedan vid andra tillfällen kunnat vidtaga nya tvångsåtgärder, som kunde medföra större svårigheter och farligare konstitutionela förvecklingar än nu. Jag vågar för min del påstå att hvilken medlem som helst, af vare sig det nuvarande eller något kommande Statsråd, till hvilken ett sådant yrkande framstälts, beledsagadt med det bindande tvång som dermed åsyftades, måste känna som en skyldighet att såsom den administrativa maktens målsman i någon form deremot inlägga en allvarlig protest. Denna form har nu blifvit

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

sådan som den blef, och huruvida det var den mest rigtiga eller lämpliga som valdes, derom kunna meningarne vara olika, men jag är för min del fullt öfvertygad derom att det var riktigt och pligtenligt handladt af Konungens rådgifvare att, vid det anmärkta tillfället, genom att nedlägga en protest mot det anspråk som i Riksdagens skrifvelse hade gjorts, reservera Konungens rätt för framtiden, och jag tror, att den Konungens rådgifvare, som i detta afseende skulle svikit sin pligt, hade varit mera förtjent af en anmärkning än de herrar, som nu fått en sådan emot sig framstald.

Jag ber nu att få fästa uppmärksamheten äfven på en annan sida af saken, nemligen följderna af att godkänna Utskottets ensidiga grundlagstolkning. Man kan tycka att det varit en obetydlighet hvarom tvist uppkommit, emedan det nu till indragning ifrågasatta anslaget var alltför litet att fästa sig vid, men, om man ej skulle med fasthet upprätthålla den grundsatsen, att Riksdagen ej i hvilket ögonblick som helst kan indraga hvilket anslag som helst och derigenom i denna grund rubba institutioner, som tillkommit efter mogen omsorgsfull pröfning af båda statsmakterna och af dem gemensamt grundats i afsigt att de skulle få ega bestånd för framtiden, så kan man i vårt samhälle råka ut för att underkastas det rena godtyckets oinskränkta herravälde. Det kan då falla Stats-Utskottet in att med eller utan inverkan från enskilda motionärer, och fastän Utskottet hvarken kan hafva tid eller tillfälle att grundligt pröfva möjligheten eller ändamålsenligheten deraf, här eller der plocka ut ett anslag, som kan se oskyldigt nog ut, men hvars borttagande likväl rubbar institutioner i dess inre sammanhang och plötsligt nedriver hvad ett omtänksamt långvarigt arbete förut uppbyggt. Den af Statsrådets ledamöter afgifna protesten anser jag äfven ur denna synpunkten hafva varit riktig. Huru skall det nemligen gå om den föreslagna omorganisationen af Kommers-kollegium icke kommer till stånd, på den grund att Riksdagen afslår det framställda förslaget derom? Skall Konungen då allt jemt nödgas bibehålla embetsverket i det provisoriska tillståndet, så kan ju deraf slutligen inträffa den följd, att åtskilliga ärenden, som tillhöra kollegium, och som handlagts efter instruktioner, som Konungen ensam eger utsända, men som han icke vill ändra, der icke kunna utföras. Det visar sig sålunda, att ett samband måste finnas mellan Regeringens och Riksdagens beslut i dylika frågor, och att den ena statens § Rege- kan få rubba de grunder, på hvilka det hela hvilar, om osäkerhet och villervalla i administrationens gång framkallas.

Äfven om man emot min åsigt erkänner att grundlagens orätt tolkad af Konungens rådgifvare vid det ifrågavarande tillfället, måste man dock medgifva, att denna tolkning icke föranledt någon grundlagsvidrig handling eller något sådant rådslag, hvaremot man med stöd af grundlagens bokstafliga innehåll kunnat finna sig rättsligen befogad att göra anmärkning. Och då således Konstitutions-Utskottet, som gått igenom alla statsrådsprotokollen,

kollen, dervid icke kunnat rigta en anmärkning mot något annat än ett förhållande, som antingen icke är af någon betydelse eller ock af andra betraktas såsom ett lämpligt sätt att gå till väga, kan jag för min del af ett sådant förhållande icke draga någon annan konklusion, än att Konungens rådgifvare, långt från att göra sig förtjente af en anmärkning, gjort sig förtjente af det omdöme att de väl skött sitt kall. Det är under uttalande häraf, som jag anhåller, att Konstitutions-Utskottets nu föredragna betänkande måtte läggas till handlingarne.

*Anmälan enligt
107 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades slutad, och den ifrågavarande punkten lades till handlingarne.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott ankomna memorial och utlåtanden; nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 7, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 5 rörande väckt motion om ändring af 27, 32, 33, 34, 37, 55 och 59 §§ Riksdags-ordningen;

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af 49 § Regeringsformen och 2 § Riksdags-ordningen;

N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af 28 § Regeringsformen;

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af 22 § Regeringsformen;

N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 5 § Regeringsformen;

Banko-Utskottet:

N:o 13, rörande Herr J. J. Ekmans motion om pregling af dmynt å fem kronor;

rörande nybyggnad vid Tumba bruk;

Lag-Utskottet:

1, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar;

N:o 12, i anledning af väckt motion rörande underhåll af byvägar;

N:o 13, i anledning af väckt motion om ersättning åt för brott lagligen häktad person, hvilken sedermera befinnes oskyldig.

Justerades 2 protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar-
efter Kammarerna åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Torsdagen den 8 April.

Kammarerna sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades protokollet för den 1 dennes.

Vid punktvis skedd föredragning af Konstitutions-Utskottets den 7 dennes bordlagda memorial N:o 7, i anledning af Kammarernas skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 5, rörande väckt motion om ändring af 27, 32, 33, 34, 37, 55 och 59 §§ Riksdagsordningen; lades Utskottets första tillkännagifvande till handlingarne och bifölls dess senare hemställan.

Föredrogos och bifölls Konstitutions-Utskottets den 7 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af 49 § Regeringsformen och 2 § Riksdags-ordningen; samt

N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af Regeringsformen.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på Konstitutions-Utskottets den 7 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af 28 § Regeringsformen; och

N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 5 § Regeringsformen.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Banko-Utskottets nedannämnda den 7 dennes bordlagda betänkande och memorial, nemligen:

N:o 13, rörande Herr J. J. Ekmans motion om pregling af ett guldmynt å fem kronor; samt

N:o 14, rörande nybyggnad vid Tumba bruk.

Föredrogos men blefvo på flere ledamöters begäran ånyo bordlagda Lag-Utskottets den 7 dennes på bordet lagda utlåtanden:

N:o 11, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar;

N:o 12, i anledning af väckt motion rörande underhåll af byvägar; och

N:o 13, i anledning af väckt motion om ersättning åt för brott lagligen häktad person, hvilken sedermera befinnes oskyldig.

Anmälades och bordlades Banko-Utskottets betänkande N:o 15, rörande Herr Hans Larssons motion om öppnande af nytt afdelningskontor för Riksbanken;

äfvensom Lag-Utskottets utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion om ändringar i gällande strafflag samt i Kongl. förordningen om strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 16 Februari 1864.

Kammaren åtskildes.

In fidem

O. Brakel.
